

Α. Σ. ΑΡΒΑΝΙΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΦΟΡΟΥ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΜΕΘΟΔΟΣ

ΠΡΟΣ ΕΡΕΥΝΑΝ

ΤΟΥ ΑΤΤΙΚΟΥ ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

(ΕΠ ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΣ)

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ
ΑΘΗΝΩΝ

A

60

ΕΝ ΒΟΛΩ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Κ. Π. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ

1923

1. 1. 1

ΜΕΘΟΔΟΣ

ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ

ΝΕΥΝΗΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

Α. Σ. ΑΡΒΑΝΙΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΦΟΡΟΥ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΜΕΘΟΔΟΣ

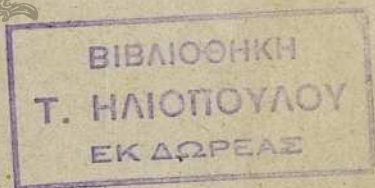
ΠΡΟΣ ΕΡΕΥΝΑΝ

ΤΟΥ ΑΤΤΙΚΟΥ ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

(ΕΠ ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΣ)

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΕΝ ΒΟΛΩ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Κ. Π. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ

1923

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ.—Τὴν παροῦσαν βιβλιοκρισίαν κατήρτισα οὐχὶ ἀπλῶς διὰ τὰ ἀναιρέσω τὰς ἐσφαλμένας γνώμας τοῦ Ἀ. Α. Κεραμοπούλλου, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἀξίωσιν ὅτι παρέχω θετικὴν μέθοδον, κατὰ τὴν ὁποίαν φρονῶ ὅτι εἶναι εὐλόγον τὰ ἐξετάζει τις διὰ μερικῶν πραγματειῶν ζητήματα τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ, ἢ τοῦ Ἀττικοῦ μόνον, Πονικοῦ Δικαίου. Κατὰ τὴν γνώμην μου λοιπὸν ἡ τοιαύτη ἐξέτασις εἶναι χρήσιμον ἐπιστημονικῶς τὰ τελῆται περίπου κατὰ τὸν τύπον τῶν κεφαλαίων τῆς παρούσης συμβολῆς μου, τὰ ὅποια εἶναι:

Προεργασία τοῦ ἔρευν-
ητοῦ κατ' ἰδίαν	<p>A.—Ἐκλογὴ τοῦ τίτλου·</p> <p>B.—Διάταξις καὶ οἰκονομία τῆς ὕλης· λογικὴ ἀκο-
λουθία καὶ σύνδεσις τῶν καθ' ἕκαστον.   Γ.—Ἐκτίμησις σχετικῶν ἀρχαίων μνημείων καὶ
συγγραφεῶν·</p> <p>Δ.—Μέθοδος εἰδικῆς ἐξετάσεως:</p>		
		<p>1) — Καθορισμὸς τῶν ἐγκλημάτων.</p> <p>2) — Αἱ ποιναὶ (ἢ ἄλλαι) δίκαι.</p> <p>3) — Ἀρμοδιότης, συγκρότησις καὶ ἡγεμονία δι-
καστηρίων.</p>	
		Κεφάλαια τῶν ἐκδοθη-
σομένων πραγματειῶν	<p>4) — Διαδικασία (ἀνάκρισις, ὄρκιοι κτλ.)</p> <p>5) — Τρόποι θανατικῶν (ἢ ἄλλων) ἐκτελέσεων.</p> <p>6) — Τόποι θανατικῶν (ἢ ἄλλων) ἐκτελέσεων.</p> <p>7) — Ὅργανα (ἢ καὶ μνημεῖα) θανατικῶν (ἢ ἄλλων)
ἐκτελέσεων.   8) — Συμπέρασμα (περίληψις τῶν διαλευκανθέν-
των ζητημάτων).</p>

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

22.- ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗ-
ΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ
ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

‘Ο ‘Αποτυμπανισμός

Συμβολή ἀρχαιολογική εἰς τὴν Ἱστορίαν
τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου καὶ τὴν Λαογραφίαν

ὑπὸ

ΑΝΤΩΝΙΟΥ Δ. ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΛΟΥ

Ἐφόρου τῶν Ἀρχαιοτήτων Ἀττικῆς

Α΄.— ‘Ο τίτλος· γενικαὶ νομικαὶ γνώσεις

‘Ο συγγραφεὺς τοῦ ἀνωτέρω βιβλίου ἀποδεικνύεται, εὐθὺς ἀπὸ τοῦ τίτλου, ὅτι δὲν ἔχει πλήρη ἐπίγνωσιν τοῦ θέματος, τὸ ὅποιον ἀνέλαβε νὰ διαλευκάνῃ. Διότι, ἂν ἀποβλέψῃ τις εἰς τὰ περιεχόμενά του, θὰ συμπεράνῃ ὅτι τίτλος τοῦ βιβλίου τούτου ἔπρεπε νὰ εἶναι περίπου ὁ ἑξῆς : *«συμβολὴ εἰς τὴν γνῶσιν τῶν ὀργάνων καὶ τῶν τόπων τῶν θανατικῶν ἐκτελέσεων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀθηναίοις»*, ἢ ἀπλούστερον : *«περὶ τοῦ ἀποτυμπανισμοῦ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀθηναίοις»*. Ἀντὶ τούτου, ἢ ὁμοίου τινός, ἀνταποκρινομένου πρὸς τὴν περιγραφὴν τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ πραγματικοῦ, ὁ συγγραφεὺς παρέταξε τὰς φιλοδόξους, μεγαλοστόμους καὶ ἡχηρὰς λέξεις *«συμβολὴ ἀρχαιολογική (;) εἰς τὴν Ἱστορίαν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου»*. Ἀλλὰ τίνος Ποινικοῦ Δικαίου ; τοῦ παγκοσμίου, συμπάσης τῆς ὕδρογείου σφαίρας ; ἢ μήπως, ἐπειδὴ ὁ συγγραφεὺς γράφει Ἑλληνιστὶ καὶ ἐν Ἑλλάδι, πρόκειται περὶ τῆς Ἱστορίας τοῦ ἰσχύοντος σήμερον παρ’ ἡμῖν Ποινικοῦ Δικαίου ;

Ἡ ἔλλειψις σαφοῦς καθορισμοῦ καθιστᾷ προφανὲς ὅτι ὁ συγγραφεὺς δὲν ἀποδίδει καὶ τόσῃν σπουδαιότητι εἰς τὴν πρέπουσαν εἰδί-

κευσιν τῶν ὄρων, τοὺς ὁποίους μεταχειρίζεται· τοῦτο ὅμως μᾶς δίδει εὐθύς ἔξ ἀρχῆς τὸ ἐνδόσιμον νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ὁ Ἀ. Δ. Κεραμόπουλος ἔχει ἀσαφῆ καὶ ἐπιπολαίαν γνῶσιν τῆς βαρύτητος τοῦ ζητήματος τοῦ τί εἶναι «ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν ἢ Ἀττικὸν Ποινικὸν Δίκαιον» καὶ συνεπῶς τοῦ τρόπου, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐρευνᾶται τοῦτο καὶ ἡ Ἱστορία του, εἴτε *ἀρχαιολογικῶς*, εἴτε *φιλοσοφικῶς*, εἴτε ἄλλως.

Ἐκ τῆς ἐπιπολαιότητος ταύτης τοῦ συγγραφέως προκύπτει ὅτι οὗτος στερεῖται γενικῶν νομικῶν βάσεων, ἥτοι τοῦ *νομικῶς σκέπτεσθαι*· διὰ τοῦτο περιπίπτει εἰς σφάλματα γενικὰ πολὺ ἀξιοσημεῖωτα· π. χ. ἐν σελ. 21 σημ. 1 λέγει : «ἄλλο εἶδος *νομίμου* θανατώσεως δὲν ὑπῆρχεν ἐν Ἀθήναις· ἡ *κατάλευσις*, ἥς κατ' Αἰλιανὸν μικροῦ δεῖν ἐγένετο *δῆθεν* θῦμα ὁ Αἰσχύλος, ὅσονδ' ἴποτε καὶ ἂν ὑποτεθῇ *καθαρὰ* θανατικῇ ποινῇ, ἐκ τοῦ *ἀρχεγόνου* ποινικοῦ δικαίου καταγομένη, ἢ εἰς στιγμιαίαν *ἐξαψιν* τοῦ λαοῦ ὀφειλομένη, δὲν εἶναι παρὰδειγμα *νομίμου* θανατώσεως, ἀφ' οὗ ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Αἰσχύλου *ἄλλως* ἐγένετο ἡ νόμιμος θανάτωσις τῶν *ἀσεβῶν* κτλ.»

Υπεγράμμισα μερικά, ἂν καὶ τὰ πάντα γρονθοκοποῦνται μεταξύ των, ἥτοι ἡ ἔννοια τοῦ δικαίου μετὰ τὴν λαϊκὴν ἐξαψιν (δηλ. ἀποτελεῖ *δίκαιον* τὸ λυντσαγισμα ;), καὶ ταύτην στιγμιαίαν, τὸ ἀρχεγόνον (;) ποινικὸν δίκαιον μετὰ τὰς νομίμους διατάξεις συγκεκριμένης πολιτείας, ἡ καθαρὰ θανατικῇ ποινῇ μετὰ τὴν...ἀκάθαρτον, τὸ νὰ πέσῃ τις θῦμα λιθοβολισμοῦ *δῆθεν* μετὰ τὸ νὰ λιθοβοληθῇ μὲν ἐπίσης ἀλλ' *οὐχὶ δῆθεν* κτλ. Νομίζει τις, ἀναγινώσκων τὰ ἀνωτέρω Κεραμοπούλλεια, ὅτι πρόκειται περὶ ἐκτυπώσεως σημειωματαρίου, περιέχοντος προχείρους ἀσκήσεις εἰς τὰς γενικὰς ἀρχὰς τοῦ Δικαίου, γραφείσας ὑπὸ φρόιτητοῦ τινος τῆς Νομικῆς, ὅχι βέβαια πρὸς δημοσίευσιν.

Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ λέξις *ἀποτυμπανισμός*, τὴν ὁποίαν ἐπέθηκεν ὁ συγγραφεὺς ὡς κορωνίδα, εἶναι ζήτημα ἂν ἔχῃ ὀρθῶς ὡς λέξις δικανικὴ ἐγὼ τοῦλάχιστον νομίζω ὅτι δὲν ἔχει ὀρθῶς· ὁ συγγραφεὺς λαμβάνει ἀδιαφόρως, ὡς δηλούσας τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, τὰς λέξεις *τύπανον* καὶ *τύμπανον*· ἐγὼ νομίζω ὅτι *δικανικῇ* λέξις καὶ πρᾶγμα εἶναι μόνον τὸ *τύπανον* καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ, καὶ ὅτι εἶναι πολὺ διάφορον τοῦ τυμπάνου, λέξεως καὶ πράγματος μὴ δικανικοῦ. Ὁ συγγραφεὺς λαμβάνει τὸ τύπανον—τύμπανον ἐπὶ παθητικῆς σημασίας· ἐγὼ νομίζω ὅτι τὸ τύπανον ἔχει μόνον ἐνεργητικὴν σημασίαν καὶ δηλοῖ ὄργανον, δι' οὗ *τύπτει* τις. Ἐπίσης φρονῶ ὅτι ὁλόκληρος ἡ περὶ ἀποτυμπανισμοῦ θεωρία τοῦ Κεραμ. εἶναι καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν οὐχὶ ἀπλῶς ἐσφαλμένη, φαντασιώδης καὶ καθαρὰ ἐπινόησις αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ πρωτάκουστος· ἀπορῶ

δὲ πῶς ὁ Κεραμ. ἔπεισε τὸν ἑαυτὸν του νὰ λάβῃ τὴν τόλμην νὰ ἀντιταχθῇ ἐναντίον τόσον σαφοῦς καὶ ἀναμφισβητήτου καὶ ἀναντιρρήτου ζητήματος, κοινῶς παραδεδεμένου· θὰ ἦτο τὸ ἴδιον, ὡς ἐὰν ἔγραφε πραγματείαν διὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ ἐξ Ἀρείου Πάγου βουλή ἐδίκασεν οὐχὶ ἐπὶ τοῦ γνωστοῦ λόφου, ἀλλ' ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Ὑμηττοῦ ! Τὰς ἀποδείξεις τῶν ἰσχυρισμῶν μου τούτων εὐρίσκει τις κατωτέρω.

Ἀποτέλεσμα δὲ τῆς περὶ τὰς Πολιτικὰς ἐν γένει Ἀρχαιότητος ἀδυναμίας καὶ ἀπειρίας τοῦ συγγραφέως εἶναι καὶ ἡ κατὰ τὸ τέλος τοῦ τίτλου τῆς πραγματείας του προσαγωγή τῆς **Λαογραφίας**. Μένει τις ἐκπληκτος μὲ τὴν ἐπίνοιαν τοῦ Κεραμ. καὶ τὴν ὑπ' αὐτοῦ εὑρεσιν ἀποχρῶντος λόγου εἰς τὸ νὰ συνδέσῃ τὸν ἀποτυμπανισμόν, ἢ ἔστω καὶ τὴν Ἱστορίαν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, μὲ τὴν Λαογραφίαν. Μὲ ποίαν δηλ. αἰλουροειδῇ δεξιότητα δύναται τις νὰ μεταπηδήσῃ ἀπὸ τὸ «ἀμιλόδεμα», τὸ «κάρφωμα» κττ. εἰς τὸ κύριον θέμα τοῦ ἀποτυμπανισμοῦ; μήπως, διότι οἱ ἀποτυμπανιζόμενοι **ἐκαρφώνοντο**, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Κεραμ., ἐπὶ σανίδος; ἀλλὰ τὸ λαογραφικὸν «κάρφωμα» ἔχει τὴν γνωστὴν μεταφορικὴν σημασίαν, καὶ τὸ πολὺ-πολὺ ἡδύνατο νὰ γίνῃ ἴσως λόγος τις περὶ αὐτοῦ εἰς πραγματείαν περὶ τοῦ «Δικαίου τοῦ Γάμου», ἐὰν καὶ ἐφ' ὅσον ὁ ὑποτιθέμενος συγγραφεὺς αὐτῆς ἠθέλε νὰ ὑποστηρίξῃ πρωτότυπὸν τινα γνώμην παροχῆς δικαιοῦματος ἐγκλήσεως εἰς τὸν παθόντα ἐναντίον «ἀμποδενόντων» ἢ «καρφωνόντων» αὐτόν, ὡς ὑπαιτίαν στερήσεως ἐνασκήσεως ὑπ' αὐτοῦ δικαιοπραξίας νομίμως κεκτημένης.

Καὶ ὅμως τὰ λαογραφικὰ τοῦ Κεραμ. καταλαμβάνουν πολὺ ὑπὲρ τὸ ἥμισυ τῆς πραγματείας του· εὐρίσκει δὲ διὰ δαιμονίων συνδέσεων ἀφορμὴν ὁ πρωτότυπος οὗτος συγγραφεὺς νὰ προσφέρῃ εἰς τοὺς ἀναγνώστας του, ἄνευ λόγου ἢ ἀπολύτου ἀνάγκης, πᾶσαν νεωτέραν βδελυγμίαν, ἐν μέρει καὶ ἀρχαίαν, καὶ ταύτην μετ' εἰκόνων, καὶ τούτων ἀκαλλαισθήτων, τὰς ὁποίας θὰ ἀπηξίου νὰ δημοσιεύσῃ καὶ ὁ ἔσχατος τῶν ἐκδοτῶν Raccolta τινὸς Pornografica τῆς Ἱταλικῆς Νεαπόλεως. Διὰ νὰ λάβῃ τις ἰδέαν τῆς νοσηρᾶς ἐνασμενίσεως τοῦ Κεραμοπούλλου περὶ τὰ βδελυρὰ, ἃς ἀναγνώσῃ ἐκ τῶν πολλῶν μόνον τὴν ἐν σελ. 122 σημείωσιν 4 καὶ τὴν ἐν σελ. 124 σημ. 1, καὶ ἃς ἀναλογισθῇ ποίαν σχέσιν δύνανται νὰ ἔχουν τοιαῦται χυδαίότητες μὲ τὸ θέμα.

Μήπως ὅμως ἄλλοι πρέπει νὰ ἀναζητήσῃ τις τὸν βαθύτερον καὶ ἀποκρυφον λόγον, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ Κεραμ. προσεκόμεisen ἐπὶ τῆς σκηνῆς «ἀπὸ τὰ μαλλιά» ἐκοῦσαν ἄκουσαν τὴν Λαογραφίαν; μήπως ἠθέλε νὰ ἐπιδειχθῇ, καὶ μετ' ὅσον νὰ ἐξαπατήσῃ τινὰς τοὺλάχιστον τῶν ἀναγνωστῶν του, παρέχων εἰς αὐτοὺς δείγματα τοῦ ὅτι τρίβων τυγχάνει καὶ περὶ ταῦτα;

Λιότι τὸ νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι ὁ Κεραμ. ἐμιμήθη ἐν τοῖς τοιοῦτοις τὸ παράδειγμα θιασαρχῶν τινων, οἱ ὅποιοι πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ταμείου των ἀναβιβάζουν ἐπὶ σκηνῆς ἔργα «ἀκατάλληλα διὰ δεσποινίδας», ὅτι δηλ. ἠθέλησε νὰ λάβῃ τὸ βιβλίον του μεγάλην κυκλοφορίαν, ἵνα τοῦ ἀποφέρῃ πολὺ κέρδος, δὲν θὰ ἦτο εὐλογον· διότι, καθ' ἃ δηλοῦται ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου, τὸ πρωτότυπον τοῦτο σύγγραμμα ἐδημοσιεύθη δαπάναις τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἡ ὁποία βεβαίως ἀντήμειψε δαφιλῶς τὸν συγγραφέα, δοθέντος ὅτι αὕτη πλουσιοπαρόχος ἀμείβει τοὺς τοιοῦτους συγγραφεῖς, τοὺς ὁποίους ἐπ' ἐσχάτων ἐκλέγει, αὐτοὺς καὶ τὰ συγγράμματά των, *ἀχρηστίνδην*, ἐγκαταλείψασα τὴν οὐχὶ πρὸ πολλῶν ἐτῶν *ἀριστίνδην* ὑπ' αὐτῆς ἐκλογῇ των, ὡς πεπαιτωμένην ἴσως. Ἐπειδὴ ὅμως ἐνίστε ἡ Ἀρχαιολ. Ἑταιρεία χαρίζει τὰ ἀντίτυπα, ὅλα ἢ πολλὰ, εἰς τοὺς συγγραφεῖς, δύναται νὰ θεωρηθῇ πιθανὸν ὅτι ὁ δαιμόνιος Κεραμ. ἴσως ὑπερέβη τὴν παροιμίαν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπιτυγχάνει τις «μὲ μιὰ ῥίξιδ' ἑνὸς τρυγόνια», αὐτὸς ἐπιτυχὼν δι' αὐτῆς τρία ἢ τέσσαρα.

Β.— Ἡ διάταξις καὶ οἰκονομία τῆς ὕλης· λογικὴ ἀκολουθία καὶ σύνδεσις τῶν καθ' ἕκαστον.

Ὅπως εἰς τὰ περὶ τὴν ἐκλογὴν καὶ τὴν διατύπωσιν τοῦ τίτλου ἀπεδείχθη ὁ συγγραφεὺς λίαν ἀβαθής, πολὺ περισσότερον ἀδέξιος ἐμφανίζεται εἰς τὴν διάταξιν καὶ οἰκονομίαν τῆς ὕλης· νομίζει τις ὅτι ὁ Κεραμ., ἀφ' οὗ συνέλεξεν ἐπιτροχάδην ἐκ προχείρων λεξικῶν, ἐγκυκλοπαιδείων καὶ τινων συγγραμμάτων σημειώσεις, τὰς ἔστειλε κατ' εὐθείαν εἰς τὸ τυπογραφεῖον πρὸς ταχίστην δημοσίευσιν, ἵνα προλάβῃ καὶ τι, χωρὶς νὰ προὔπολογίσῃ οὔτε τὴν οἰκονομίαν, οὔτε τὴν εὐχρηστίαν τοῦ ἔργου του, καὶ χωρὶς καὶ νὰ καταστρώσῃ πρόχειρον σχέδιον περὶ τοῦ πόθεν θὰ ἀρχίσῃ καὶ ποῦ θὰ τελειώσῃ, τί θὰ περιλάβῃ καὶ ποῦ καλύτερον θὰ τοποθετήσῃ, καὶ τί θὰ ἀφαιρέσῃ ὡς ἐπιβλαβὲς ἢ περιττόν.

Ἐκ τῶν πολλῶν ἀποδείξεων τοῦ ἰσχυρισμοῦ μου τούτου, τὰς ὁποίας εὐκόλως πᾶς τις δύναται νὰ φέρῃ, ἀπλῶς φυλλομετρῶν τὸ βιβλίον καὶ ῥίπτων πρόχειρον βλέμμα ἐπὶ τῶν σελίδων του, ἀρκοῦν ὀλίγα. Ὡνόμασε τὸ σύγγραμμά του ὁ Κεραμ. ἀποτυμπανισμόν· καὶ ὅμως δὲν ἀρχίζει ἀπ' αὐτοῦ, ὡς θὰ ἀνέμενε τις· μόλις ἐν σελ. 21 ἀρχίζει νὰ ὁμιλῇ περὶ αὐτοῦ λέγων «*ὑπολείπεται* νὰ ἐξετάσωμεν τὸ ἀποτυμπανίζειν, τὸν ἀποτυμπανισμόν»· μὴ νομίσῃ δέ τις ὅτι πρὸ τούτου ἐξήτασε ζήτημα τόσον σπουδαῖον, ὥστε νὰ λογισθῇ ὡς *ὑπόλοιπον* τὸ κύριον θέμα του· ἐκθέτει δι' ὀλίγων μὲν τὰ περὶ βασιανιστικῶν ὀργάνων, διὰ

μακρῶν δὲ τὰ τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ Φαλήρου, παρέχων τὸ **ἀρχαιολογικὸν** μέρος τῆς πραγματείας του, ὡς τὸ νομίζει καὶ τὸ ὀνομάζει αὐτός. Ἄλλ' ὅμως φυσικὸν καὶ λογικὸν ἦτο νὰ γράψῃ πρῶτον περὶ τῆς ἐννοίας καὶ τῆς οὐσίας τοῦ ἀποτυμπανισμοῦ καὶ κατόπιν νὰ προσαρμόσῃ πρὸς αὐτὸν τοὺς σκελετοὺς τοῦ Φαλήρου, ἂν προσηρμύζοντο μετὰ τινος πιθανότητος.

Ἄλλ' ἴσως θὰ ἀνέμενέ τις, ἀποβλέπων εἰς τὸν μεγαλειώδη χαρακτηρισμὸν τῆς πραγματείας του, ὡς ἀναφερομένης εἰς τὴν **Ἱστορίαν** τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, ὅτι θὰ ἤρχιζεν ἀπὸ τοῦ παροιμιώδους Δράκοντος· δὲν συμβαίνει οὔτε τοῦτο· διότι μόλις περὶ τὸ τέλος τῆς πραγματείας του λέγει τινὰ περὶ αὐτοῦ, παρεμπιπτόντως δὲ τὸν ἀναφέρει ἐν σελ. 51 καὶ 97. Δὲν ἀρχίζει δὲ οὔτε κἀν ἀπὸ τοῦ νομικοῦ καθορισμοῦ τῶν ἐγκλημάτων, τὰ ὅποια ἐπέσυρον τὴν δι' ἀποτυμπανισμοῦ θανατικὴν ποινὴν, οὔτε ἀπὸ τῆς ὀνομασίας, ἀρμοδιότητος, συγκροτήσεως καὶ ἡγεμονίας τῶν δικαστηρίων, τὰ ὅποια ἐδίκαζον αὐτεπαγγέλτως ἢ κατ' ἐγκλησιν τοιοῦτου βαθμοῦ ἐγκλήματα, οὔτε κἀν ἀπὸ τῆς διαδικασίας ἢ ἐκτελέσεως τῶν θανατικῶν ποινῶν· ταῦτα πάντα ἄλλως τε φαίνεται ὅτι εἶναι ἐντελῶς ἄγνωστα εἰς τὸν Κεραμ. καὶ ἐλλείπουν ἐκ τοῦ βιβλίου του πλὴν ἐλαχίστων λέξεων, σποραδικῶς, κατὰ σύμπτωσιν καὶ ἐσφαλμένως καὶ τούτων ἀναφερομένων ὑπ' αὐτοῦ.

Ἀρχίζει λοιπὸν ὅπωςδήποτε ὁ Κεραμ. ἀπὸ τῆς ἀνασκαφῆς πολυανδρίου ἐν Φαλήρῳ σελ. 1-16, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὐρέθησαν 17 ἢ 18 σκελετοί, οἱ ὅποιοι οὐχὶ μόνον βέβαιον δὲν εἶναι ὅτι ἀνήκουν εἰς ἀποτυμπανισθέντας καταδίκους· ἢ ἀπλῶς εἰς καταδίκους, ἀλλ' οὐδὲ κἀν πιθανόν· εἶναι τὸ ἴδιον ὡς ἐὰν εὕρῃ τις παρὰ τὸ Ναύπλιον σκελετοὺς ἐν τάφῳ καὶ ὑποπτεύσας ὅτι οἱ τῶν ἀρχαίων σπόνδυλοι τῶν παρουσιάζουν ἴσως ἀπότομον κοπὴν, ἐπισυμβᾶσάν ποτε δι' ἀμβλέος ὀργάνου, ἐκ τῶν ὀπισθεν κατενεχθέντος, ἔτι δὲ εὕρῃ μετ' αὐτῶν καὶ τινα σίδηρα καὶ ξύλα, νὰ θέσῃ πάντα ταῦτα ὡς βάσιν τῆς «περὶ καρμανιόλας καὶ καρτομήσεων» πραγματείας του, καὶ νὰ ἐπιγράψῃ αὐτὴν «συμβολὴν ἀρχαιολογικὴν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἐν Ἑλλάδι σήμερον ἰσχύοντος Ποινικοῦ Δικαίου».

Μετὰ δὲ ταῦτα εἰσέρχεται ὁ Κεραμ. εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν βασανιστικῶν ὀργάνων, ἄγνωστον διατὶ προτιμήσας αὐτὰ τῆς οὐσίας τοῦ θέματος· καὶ λέγει σελ. 16 «περὶ τῶν **κυρίων** βασανιστικῶν ὀργάνων γνωρίζομεν τὰ ἑξῆς»· θὰ ὑπῆρχον, ὡς φαίνεται, καὶ ἄλλα βασανιστικὰ ὄργανα, κατ' αὐτόν, **ἀκυρα** ἢ **μὴ κύρια**. Μετὰ δύο ὅμως σελίδας λησμονεῖ ταῦτα καὶ λέγει: «ἀλλὰ τὸ **κύριον** βασανιστικὸν ὄργανον ἦτο ὁ τροχός»· ὥστε τὴν ἀκυρώσει τὰ προηγούμενα κύρια καὶ καθιστᾷ τὸν τροχὸν κύριον

τῶν πρώην κυρίων. Ἐξαντλήσας τέλος πάντων τὴν παράθεσιν τῶν ὀργάνων, ἐπανέρχεται εἰς τοὺς σκελετοὺς καὶ λέγει σελ. 19 ὅτι μὲ κἀνὲν ἀπ' αὐτὰ **δὲν ἐθανατώθησαν** οἱ νεκροὶ τοῦ Φαλήρου· παρομοίως καὶ ἐγὼ βεβαίῳ ὅτι οἱ νεκροὶ τῶν ἐξακισχιλίων τάφων, τοὺς ὁποίους ἔχω ἀνασκάψει ἕως τώρα ἐν Θεσσαλίᾳ, μὲ κἀνὲν ἀπὸ τὰ βασανιστικά ὄργανα, τὰ ὁποῖα ἀναφέρει ὁ Κεραμ., **δὲν ἐθανατώθησαν** καὶ ἔπειτα; «κἀτ' ἐγὼγ' ἐξηγγρόμην», ὥς λέγει ὁ Ἀριστοφάνης, τὸν ὁποῖον πολὺ ὀψίμως ἤρχισε νὰ μελετᾷ ὁ Κεραμ. καὶ νὰ χρησιμοποιῇ κατὰ τρόπον, τοῦ ὁποίου θὰ ἴδωμεν τὴν ποιότητα. Πρόχειρος εἶναι ἡ σκέψις ὅτι ὁ Κεραμ. ὤφειλε νὰ ἀποδείξῃ πρῶτον μὲν ὅτι ἦσαν κατάδικοι οἱ νεκροὶ ἐκεῖνοι, ἔπειτα ὅτι ἐβασανίσθησαν καὶ τρίτον μὲ τί ἐβασανίσθησαν ἢ ἐθανατώθησαν, καὶ ὅχι μὲ τί **δὲν ἐβασανίσθησαν**.

Ἀπὸ δὲ τῆς σελ. 20 παραθέτει ὁ Κεραμ. τοὺς **τρόπους**, «καθ' οὓς ἐν Ἀθήναις ἐφρονεύοντο οἱ εἰς θάνατον καταδικαζόμενοι **κακοῦργοι**» καὶ λέγει ὅτι πρῶτος καὶ κύριος τρόπος ἦτο «τὸ κώνειον». Ἐκ τούτων δύναται νὰ προκύψῃ ὁ ἐξῆς συλλογισμός:

- Οἱ **κακοῦργοι** ἐν Ἀθήναις ἐφρονεύοντο πίνοντες κώνειον.
- Ὁ Σωκράτης ἐφρονεύθη ἐν Ἀθήναις πίων κώνειον.
- Ἄρα ὁ Σωκράτης **ἦτο κακοῦργος**!

Ὁ συλλογισμὸς οὗτος δίκαιον εἶναι νὰ ὀνομάζεται εἰς τὸ ἐξῆς Κεραμοπούλλειος.

Ἐπὶ τέλους ἐμφανίζεται ἀπὸ σελ. 21 τὸ πρῶτον ἤδη ὁ ἀποτυμπανισμὸς πρὸς εἰδικὴν ἐξέτασιν· ὁ Κεραμ. παραθέτει μέγα τμήμα τῶν Θεσμοφοριαζουσῶν τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ ἀναπλάττει κατ' αὐτὸ τὰ τῆς ἐκτελέσεως· τὸ ἐξ αὐτοῦ κέρδος τοῦ ἀποκομίζει ἐν σελ. 31, ταυτίζων τὸ **τύμπανον** μὲ τὴν **σανίδα**, καὶ περαιτέρω ἐμφανίζει καὶ ἄλλο κέρδος σελ. 34 ὅτι **τύμπανον-σανίς-ξύλον** (πεντεσούριγγον) εἶναι ἐν καὶ τὸ αὐτό. Πόσον ἐσφαλμένα εἶναι αὐτὰ θὰ συμπεράνῃ τις, ἂν ἀναγνώσῃ σήμερον ποινικολόγον τινά, ἐννοεῖται ὅμοιον τοῦ Κεραμ., διατεινόμενον ὅτι εἶναι τὰ αὐτά, ἢ σχεδὸν τὰ αὐτά ὄργανα **«λαιμητόμος-χειροπέδαι-λειτάρια»**· αὐτὸ ἀρκεῖ νὰ δείξῃ ποῖαν ιδέαν ἔχει ὁ ἱστορικοποινικολόγος Κεραμ. περὶ διαφορᾶς ἐν γένει ἀρχαίων ὀργάνων **πρόκληπτικῶν ἀποδράσεως καὶ ἐκτελεστικῶν θανατώσεως**.

Αἴφνης ὁ Κεραμ. λέγει ἐν σελίδι 36 ὅτι «**πρέπει** νὰ ἐρευνήσωμεν τοῦ ἐξετελοῦντο αἱ θανατώσεις ἐν Ἀθήναις»· τὸ **πρέπει** τοῦτο προέκυψεν ὥς ἀναγκαῖον ἐπακολούθημα τοῦ ὅτι ὁ ἀποτυμπανισμὸς τοῦ Μνησιλόχου ἔγινε κατὰ τὸν Κεραμ. «παρὰ τὸ Θεσμοφόριον ἐντὸς τῶν τευχῶν τῆς πόλεως κατὰ τὴν Πινύκα»· κατὰ ταῦτα: ἂν ὁ Μνησίλοχος

ἀπετυμπανίζετο εἰς ἄλλο μέρος, ἢ ἂν τὸ Θεσμοφόριον δὲν ἔκειτο ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς πόλεως παρὰ τὴν Πύκα, δὲν θὰ *ἐπρεπε* νὰ ἐρευνήσῃ ὁ Κεραμ. τοῦ ἐξετελοῦντο αἱ θανατώσεις.

Ἀπὸ σελ. 42 ἀλλάσσει ἡ σκηνή· ὁ Κεραμ. λέγει «*φρονῶ* μάλιστα ὅτι διὰ τῶν κατωτέρω συλλογισμῶν *δυνάμεθα νὰ πλησιάζωμεν πρὸς τὴν ἀλήθειαν* καὶ ἐν τῷ ὅρισμῳ τοῦ *ἐγκλήματος*, δι' ὃ *ἀπετυμπανίσθησαν* οἱ 17 ἄνδρες τοῦ πολυανδρίου». Ἀλλὰ τοῦ ἀπέδειξεν ὅτι ἀπετυμπανίσθησαν οἱ ἰδιοκτῆται τῶν σκελετῶν ἐκείνων; ἀπὸ σελ. 1—16 δὲν λέγει ἄλλο τι σχετικὸν συμπέρασμα τῶν ἀνασκαφῶν, εἰμὴ ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι *ετάφησαν δεδεμένοι* ἐπὶ σανίδων, καὶ ἐν τέλει (σελ. 16) ὅτι «*ἀποβαίνει πιθανὸν ὅτι ἡ δέσμευσις ἔχει σχέσιν πρὸς τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἐθανατώθησαν*». ὥστε ἀπὸ μίαν *πιθανότητα* καὶ ἀπὸ μερικὰ μόρια *σχέσεως* τῆς δεσμεύσεως πρὸς τὸν τρόπον τῆς θανατώσεως ἑξάγει ὁ Κεραμ., τὸ κολοσσιαῖον συμπέρασμα ὅτι *ἀπετυμπανίσθησαν*; καὶ μεταβαίνει μάλιστα τροχάδην εἰς τὸν ὅρισμόν τοῦ ἐγκλήματός των;

Ἀπαξ καὶ ἐπῆρς δρόμον ὁ Κεραμ. δὲν συγκρατεῖται: ὁρίζει καὶ τὸ *ἐγκλημα* σελ. 44 λέγων: «*ἂν τοιοῦτοι ἦσαν οἱ 17 νεκροί* (δηλ. πειραταί), *τότε* γνωρίζομεν ὅτι *ἔδει* νὰ ὑποστῶσιν τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου». Ἀς τολμήσωμεν ὅμως νὰ τὸν ἐρωτήσωμεν: *ἂν δὲν ἦσαν πειραταί*, ἀλλὰ ἄλλου εἵδους κακοῦργοι, π. γ. ἀνδροφόνου, ἀνδραποδισταί, βαλαντιοτόμοι, κλέπται, λωποδύται, τοιχωρύχοι κλ., περὶ τῶν ὁποίων ἦτο θάνατος ἡ ζημία, *τότε* δὲν θὰ ἐγνωρίζομεν ὅτι *ἔδει* νὰ ὑποστῶσιν τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου; ἢ, ἂν δὲν ἦσαν οὔτε πειραταί οὔτε καὶ κακοῦργοι, ἀλλὰ φιλήσυχοι καὶ εἰρηνικοὶ ἄνθρωποι, τότε τί *ἔδει* νὰ γνωρίζωμεν, ἢ νὰ μὴ γνωρίζωμεν; θὰ τοῦ ἀπῆντα τις ὅτι πρῶτον μὲν καὶ κύριον *ἔδει* νὰ γνωρίζωμεν πῶς πρέπει νὰ σκεπτόμεθα λογικῶς, δεύτερον *ἔδει* νὰ γνωρίζωμεν ὅτι δὲν *ἔδει* νὰ ἀνακατευσώμεθα μὲ πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν γνωρίζομεν κτλ. Σημειωτέον ὅτι καὶ *πειραταί* ἂν ἦσαν, ἐχρειάζοντο πολλὰ στοιχεῖα οἱ Ἀθηναῖοι, πρὶν ὑπακούσουν εἰς τὸν Κεραμ. καὶ ἐκδώσουν τὴν ἀπόφασίν των ὅτι *ἔδει νὰ ὑποστῶσιν τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου*».

Καὶ προχωρεῖ ὁ Κεραμ., ἀπ' οὗ καὶ τὸ ἐγκλημά των ἀνεκάλυψε, καὶ λέγει σελ. 46: «*δυνάμεθα* δὲ νὰ ὀρίσωμεν καὶ τὸν *τρόπον τῆς θανατώσεώς των*». ἀλλὰ τόσον γρήγορα, Κεραμ., ἐλησμόνητες ὅτι ὥρισε ἤδη τὸν τρόπον τῆς θανατώσεώς των; δὲν εἶπες μόλις πρὸ ὀλίγου σελ. 43 ὅτι «*ἀπετυμπανίσθησαν*»; ἢ μήπως ὁ ἀποτυμπανισμὸς τώρα δὲν εἶναι *τρόπος θανατώσεως*; Καὶ ὅμως ὁ Κεραμ. φιλοδοξεῖ νὰ ἀπο-

δείξῃ ὅτι *δὲν ἐθανατώθησαν* οὔτε διὰ «*κωνείου*» οὔτε διὰ «*φυγῆς*»· καὶ τὸ μὲν κωνεῖον ἀποκλείει οὐχὶ διὰ προσαγωγῆς λατροδικαστικῆς ἐκθέσεως ἀστυιάτρου κατόπιν ἐξετάσεως τῶν ἐντέρων των διὰ νεκροψίας, ἀλλὰ διὰ τοῦ ὅτι (σελ. 46) «*γνωρίζομεν* ὅτι ὁ διὰ κωνείου θάνατος *ἐθεσπίσθη* περὶ τὸ τέλος τοῦ Ε' αἰῶνος π. Χ.»· πόθεν τὸ γνωρίζει αὐτὸ τόσον καλά, τὸ κρατεῖ μυστικόν· διότι εἰς ἓνα σχολιαστὴν μόνον στηρίζεται. Ἐγὼ ὅμως ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἐδῶ σημειώνει μίαν ἐπιτυχίαν ὁ Κεραμ. τὴν ἐξῆς: ἀφ' οὗ οἱ νεκροὶ εἶναι ἀρχαιότεροι τοῦ Ε' αἰῶνος, ὁ δὲ διὰ κωνείου θάνατος ἐθεσπίσθη, κατὰ τὴν γνώμην του, περὶ τὸ τέλος αὐτοῦ, ἀσφαλῶς οἱ κακοῦργοι ἐκεῖνοι δὲν ἐθανατώθησαν διὰ κωνείου· διὰ δὲ τὴν *μικρὰν* ἀμφιβολίαν περὶ τοῦ ἂν ἦσαν κακοῦργοι καὶ ἂν ἐθανατώθησαν *τότε*, δὲν πρέπει γὰρ πολυπραγμονῶμεν κατὰ τὸν Κεραμόπουλλον, ὁ ὅποιος ἔχει τόσον θάρρος εἰς τὸ νὰ περιφρονῇ τοιαῦτα μικροπράγματα.

Ἐπίσης πρώτης τάξεως ἐπιτυχίαν σημειώνει ὁ Κεραμ., διατεινόμενος ὅτι οἱ νεκροὶ ἐκεῖνοι *δὲν ἐθανατώθησαν διὰ «φυγῆς»*· καὶ δὲν δικαιολογεῖ μὲν τοῦτο, διολισθαίνων ἐν σελ. 46-47, ἀλλ' ἄς τὸν βοηθήσω ἐγὼ νὰ τὸ ἀποδείξῃ, κατὰ τὴν ἰδικήν του ὅμως μέθοδον· «*δὲν ἐθανατώθησαν διὰ φυγῆς, διότι ἔχομεν τοὺς σκελετοὺς των*»! Καὶ οὕτω μὲν ἀποδεικνύεται τὸ ἀρνητικὸν μέρος· ἂν ἐρωτήσωμεν ὅμως τὸν Κεραμ. νὰ μᾶς εἴπῃ καὶ τὸ θετικόν· τίνοι τρόπον ἄλλοι τινὲς ἐν Ἀθήναις ἦτο δυνατόν νὰ ἐθανατώθησαν διὰ «φυγῆς», τί θὰ ἀπαντήσῃ; διότι, εἰν μὲν ἐθανατώθησαν, δὲν ἔφυγον, εἰν δὲ ἔφυγον, δὲν ἐθανατώθησαν· ἐκτὸς εἰν τότε, φεύγοντες ἐξ Ἀθηνῶν, ἀφῆκαν ἐκεῖ τοὺς σκελετοὺς των ὡς περιττὰς ἀποσκευάς. Ὁ Κεραμ., περιπλακείς εἰς πληροφορίας τινὰς τοῦ μνημονευθέντος σχολιαστοῦ, μετεχειρίσθη ἀκρυολεξίας κατὰ τὴν συνήθειάν του.

Ἀπὸ δὲ τῆς σελ. 47, εἰσερχόμενος εἰς νέον θέμα, ἐρωτᾷ: «*τίς ἔθαπεν αὐτοὺς ἔπειτα*;». Ἐπειδὴ ὅμως δυσκολεύεται νὰ εἴπῃ ἂν τοὺς ἔθαπεν ὁ ἀρμόδιος δήμαρχος ἢ ἀστυνόμος, λέγει σελ. 48 ὅτι θὰ τοὺς ἔθαπεν «*παραπλήσιοι* ἄρχοντες, ἢ δημόσιοι ὑπηρέται καὶ παραστάται τοῦ δημίου». Ἰδοὺ ὅτι ἀνακαλύπτωμεν τώρα καὶ νέαν Ἀθηναίων Πολιτείαν, τὴν Κεραμοπούλειον, διὰ τῆς ὁποίας, εἰς πούθενά εὑρεθῶμεν πρὸ δυσκολιῶν, δημιουργοῦμεν ἄρχοντας «*παραπλησίους*» καὶ ἐμφανίζομεθα ἀμετροῆτως βαθεῖς γινώσται τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου.

Τρέχων ὁρμητικῶς πλέον ὁ Κεραμ., βαπτίζει ἐν τῷ μεταξὺ τὴν θέσιν τοῦ ἐν Φαλήρῳ νεκροταφείου εἰς «*τρίοδον*» σελ. 48 καί, αἰρόμενος σελ. 49-50 εἰς ὑπέροχον λυρισμόν, προσθέτει τὰ ἐξῆς κινητικὰ ἐλέου

καὶ φόβου καὶ τρομακτικῶς συνταρακτικὰ τῆς ψυχῆς: «*τίς οἶδε μάλιστα ἂν οἱ 17 κακοῦργοι, ἐκφέροντες τὸν ἑαυτοῦ σταυρὸν ἕκαστος καὶ ἀχθέντες ἐνταῦθα τοῦ νεκροταφείου, δὲν ἔσκαψαν ἰδίαις χερσὶ τὸν τάφον, ὑπὲρ τὸ χεῖλος τοῦ ὁποίου ἀπετυμπανίσθησαν κατὰ τὴν τρίοδον*»! Ἐὰν ἐρωτᾷ ἐμέ, εἶμαι ἀναρμόδιος· οὐκ οἶδα· προτείνω ὅμως νὰ ἀπευθυνθῇ πρὸς τὸ Ταμεῖον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας μήπως οἶδεν ἃς ἐρωτηθῇ καὶ τὸ Ἀρχαιολογικὸν Ταμεῖον τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας. Αὐτὰ πιθανῶς πολὺ καλὰ «οἶδασιν» πόσα «ἐξοδεύσασιν», ἵνα ἐνεργήσωσι τοιαύτας ἀνασκαφὰς καὶ ἐκτυπώσωσι τοιαύτας διατριβάς. Πῶς ὅμως οἱ κακοῦργοι κατώρθωσαν καὶ ἔσκαψαν, ἀφ' οὗ ἀπετυμπανίσθησαν, ἦτοι ἀφ' οὗ ἔκαρφώθησαν ἐπὶ σανίδων, κατὰ τὸ λέγειν τοῦ Κεραμ., μόνον αὐτὸς γνωρίζει καὶ ἴσως ὁ Θεός. Διότι ἡμεῖς οἱ ἄλλοι κοινοὶ ἄνθρωποι ἔχομεν τὴν ἰδέαν ὅτι οἱ δεμένοι καὶ καλὰ καρφωμένοι ἐπὶ σανίδων ἄνθρωποι ὅλα ἠμποροῦν νὰ τὰ κάμουν, καὶ συμβολὴν ἀκόμη ἀρχαιολογικὴν εἰς τὴν Ἱστορίαν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ἠμποροῦν νὰ γράψουν, μόνον νὰ σκάψουν θὰ τοὺς ἦτο δύσκολον.

Θὰ ἐνόμιζέ τις ὅτι εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἐπῆρε τέλος ἡ ὑπόθεσις. Πόσον ἀπατάται! Ὁ Κεραμ. σελ. 51 ἐπιμένει νὰ γράψῃ καὶ «*περὶ τῶν τελευταίων στιγμῶν τῶν 17 ἀνδρῶν*». Καὶ βέβαια· ἀφ' οὗ ὁ Πλάτων καὶ τόσοι ἄλλοι ἔγραψαν διὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς τοῦ «κακούργου» Σωκράτους, διατὶ νὰ μὴ γράψῃ καὶ ὁ Κεραμ. διὰ τοὺς ἰδικούς του; Αἱ τελευταῖαι λοιπὸν στιγμαὶ των κατὰ Κεραμ. ἦσαν φρικταί: ὁ ὄχλος τῶν Ἀθηνῶν, ὑπερτερήσας πολὺ τοὺς ἐπὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ Ἑβραίους, ἔπτυσεν, ἐπροπηλάκισεν, ἔθλασε τὰ ὀστέα, διεμέλισε καὶ ἰδίως ἐλιθοβόλησε τοὺς κακούργους· τοὺς ἔκαμε δὲ καὶ «ἀνάθεμα». Ἀνάθεμα; ἐρωτᾷ καθ' ἑαυτὸν ὁ Κεραμ. Ἰδοὺ λοιπὸν μία θυρίς, ἵνα εἰσέλθωμεν δι' αὐτῆς εἰς τὴν Λαογραφίαν! Ἀς ἐποφεληθῶμεν!

Καὶ εἰσέρχεται εἰς τὴν Λαογραφίαν· πρὸς στιγμὴν ὀρίπτει τελευταῖον βλέμμα πρὸς τοὺς κακούργους καί, περιγράφων ἄλλην μίαν φορὰν τὴν κακίην, ὥς ἐξέθεσεν ἄνωτέρω, πρὸς αὐτοὺς συμπεριφορὰν τῶν Ἀθηναίων, λέγει σελ. 54—55: «*οἱ νεκροὶ οὐδαμῶς ἦσαν ἐκ τούτου εὐχαριστημένοι*· πολλοῦ γε καὶ δεῖ». Ἐδῶ θὰ ὁμολογήσῃ καὶ σὺ Κεραμ., ὅτι εἶσαι ὑπερβολικός· αὐτὸ δὰ ἔλειπε νὰ εἴπουν εἰς τοὺς βασιανιστάς των «σᾶς εὐχαριστοῦμεν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι», ὑπερβάλλοντες εἰς μακροθυμίαν καὶ αὐτὸν τὸν Θεάνθρωπον. Μία μικρὰ ὅμως ἀπορία μᾶς μένει· πῶς θὰ ἦσαν εὐχαριστημένοι, ἢ ἔστω καὶ δυσηρεστημένοι, ἀφ' οὗ ἦσαν νεκροί; τὸ πρᾶγμα ἠμπορεῖ νὰ εὐδοιωθῇ κατὰ Κεραμοπούλ-

λειον λογικὴν ὡς ἔζη: ἦσαν μὲν νεκροί, ἀλλ' εἶχον πάθει νεκροφάνειαν καί, ἂρ' οὐ ἀνέζησαν πρὸς στιγμήν καὶ εἶπὸν «δὲν εἴμεθα εὐχαριστήμενοι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀπὸ τὴν διαγωγὴν σας», ἐπανήλθον πάλιν εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ νεκροῦ.

Ἐπειδὴ εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ παρακολουθήσω μέχρι τέλους τὸν Κεραμ., θὰ τὸ κάμω ἐφεξῆς μὲ περισσοτέραν συντομίαν. Παραλείπω πολλὰ καὶ λαμπρὰ τοῦ Κεραμ., τοὺς ἀκκισμούς του, τοὺς ναρκισσισμούς του, τὰς αὐταρεσκείας του κτλ., τὰ ὁποῖα, ἂν θέλῃ τις νὰ διεξέλθῃ, πρέπει νὰ προβλέψῃ νὰ ὑπλισθῇ μὲ ἰσχυρὰ ἀντιμετακτά. Ἐν σελ. 57 μᾶς λέγει: «θὰ ἐπιστρέψωμεν **πάλιν** εἰς τὸν Μνησίλοχον καὶ τὰς θεομοφοριάζουσας» ἂν τὸν ἐρωτήσωμεν διατί δὲν τὰ ἔλεγες παραπάνω; μᾶς ἀπαντᾷ: «ἐπειδὴ ὑπάρχουσι ζητήματά τινα (;) συναφῇ πρὸς τὸν ἀποτυμπανισμὸν τοῦ Μνησίλοχου **καὶ τὴν ὑπόδυσιν τοῦ προσώπου τῆς Ἀνδρομέδας**». Ἡ δικαιολογία αὕτη ὁμοιάζει μὲ ἀνέκδοτον τοῦ ἠθοποιοῦ Ἀνδροπούλου: διηγοῦνται ὅτι οὗτος, ἰδὼν ὅτι συνάδελφοί του, παριστάνοντες «λημέρι κλεφτῶν», ἔτρωγον ἐπὶ σκηνῆς πραγματικὸν «ἀρνάκι τῆς σούβλας», ἐκ τοῦ ὁποῖου μοχθηρῶς τὸν εἶχεν ἀποκλείσει ὁ συγγραφεὺς-θιασάρχης, εἰσῆλθεν ἀπρόσκλητος εἰς τὴν σκηνήν, χωρὶς νὰ ἔχη «μέρος», καὶ εἰπὼν «μὲ ἔστειλεν ὁ ἀρχηγὸς μαζί σας νὰ συμφάγω, καὶ εἰς τὴν θέσιν μου εὐθὺς κατόπιν νὰ ὑπάγω», μετέσχε τῆς πανδαισίας.

Ὅμοιος ἡ Ἀνδρομέδα οὐχὶ μόνον τρώγει μερικὰς σελίδας, ἀπροόπτως εἰσερχομένη, ἀλλὰ προσκαλεῖ καὶ τὸν Προμηθεῖα τοῦ Αἰσχύλου, αὐτὸς δὲ τί νομίζετε ὅτι παρεισάγει; τὰ **μαγικά ἀγαλμάτια τῆς Δήλου!** (σελ. 67). Ἐδῶ πλέον ὁ Κεραμ. τὰ χάνει· θέλει νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ μέγα λειβάδιον τῆς Λαογραφίας, ἀλλὰ βλέπει ὅτι ἔχει φράκτιν πανταχόθεν φράκτης δὲ εἶναι ἡ ἑλλειψις λογικῆς τιнос ἢ εὐλογοφανοῦς ὁποσδήποτε ἀφορμῆς· ἀπελπισθεὶς, ἐκβιάζει τὴν εἴσοδον λέγων: «**τοῦ λόγου ἐνταῦθα γενομένου** (= μὲ ἄλλους λόγους πάλιν: «μὲ ἔστειλεν ὁ ἀρχηγός.....) **θὰ προσθέσω καὶ ἄλλο τι**· τί δὲ προσθέτει; ὁμιλεῖ περὶ τιнос «**ἡλου**, ἡγουν «καρφίου, καὶ δι' αὐτοῦ καὶ μόνου εἰσπηδήσας εἰς τὸν λειμῶνα τῶν «καρφωμάτων, μαγγανειῶν, ἀμποδεμάτων κλπ., περιδιαβάξῃ ἐπὶ μακρὸν ἐντὸς Παραδόσεων, Παροιμιῶν καὶ ὁμοίων. Ἐν σελ. 80 εὐρίσκει αἴφνης τὸν αἰτὸν τοῦ Προμηθεῖως, ὁ ὁποῖος τοῦ «**δίδει ἀφορμὴν**, (ὁ Κεραμ. λοιπὸν δὲν πταίει, ἀλλ' ὁ αὐτός, ὁ ὁποῖος τοῦ ἔδωκεν ἀφορμὴν) νὰ ἐπαναφέρῃ τὸν πολλάκις ἀποτυμπανισθέντα καὶ ἤδη βρυκολακιάσαντα Μνησίλοχον. Ἐν σελ. 93 εὐρίσκει τὸ «φάσκελο», τὴν «μοῦντζαν» καὶ μίαν ἐφημερίδα τῶν Ἀθηνῶν,

ἐκ τῆς ὁποίας παραλαμβάνει σελ. 95 τὸ ὅτι κάποιος «*ἔστειλε ταχύδρομικῶς ἐκ Θεσσαλονίκης τὴν μουντζάν του*». Εὐτυχῶς διὰ τὸν Κεραμ. ὁ ἀποστολεὺς ἐκεῖνος εἶναι προγενέστερος τῆς ἐκδόσεως τῆς συμβολῆς του εἰς τὴν Ἱστορίαν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου.

Ἀλλὰ τῶν πάντων ὑπάρχει κόρος· ἐχόρτασε λοιπὸν καὶ ὁ Κεραμ., ἐνδιατρίψας εἰς τὸν λειμῶνα τῆς Λαογραφίας ἐπὶ σελίδας *παρὰ μίαν τεσσαράκοντα*, τὰς ὁποίας καὶ ἔφαγε πάσας, ἐννοῶ τὰς σελ. 57-96. Ἐξέρχεται λοιπὸν κεκορεσμένος ἐκ τοῦ λειμῶνος καί, ἐνθυμηθεὶς αἰφνιδίως «*τὰ πτώματα τῶν δι' ἀποτυμπανισμοῦ ἀποθνησκόντων καταδίκων*» σελ. 97 ἐνδιατρίβει καὶ περὶ τινὰ «σοβαρὰ» ζητήματα μέχρι σελ. 108, ἔνθα ἐπαναλαμβάνει εἰς τὴν διαπασῶν τοῦ λυριτικοῦ τὰς φρικαλέας ἀλληλόνας τῶν ἀποτυμπανιζομένων, ὥσάν νῦν τὰς ὑπέστη ὁ ἴδιος, καὶ παραθέτει μεγάλην εἰκόνα ἀποτυμπανιζομένου, θεωρήσας περιττὸν νὰ μᾶς εἴπῃ ποῖος ἐτεχνούργησεν αὐτήν, καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τίνων δεδομένων. Καταλήγει δὲ τέλος εἰς τὸ γενικὸν του συμπέρασμα, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ ἐξῆς σελ. 110 «*ἡ τιμωρία αὕτη εἶναι πάντως ἀναξία τοῦ πολιτισμοῦ τῶν Ἀθηναίων καὶ πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι οἱ βάρβαροι ἀποκεφαλίζοντες τὸν κατὰδικον ὑπερέβαλον αὐτοὺς τῇ φιλανθρωπίᾳ ἐν τούτῳ*».

Ἐν πρώτοις ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ θέσω τὸ ἐξῆς ἐρώτημα: ποίαν λέξιν θὰ ἠναγκάσθῃ νὰ μεταχειρισθῇ ἐκεῖνος, ὅστις εὗρέθῃ πρὸ τοῦ ἐξῆς φαινομένου: ἀνθρώπος τις, παρερμηνεύσας ἔνεκα τῆς ἡμιμαθείας του, καὶ ἐκθέσας κατὰ τρόπον ἐντελῶς φαντασιώδη καὶ διεστραμμένον τοὺς λόγους καὶ τὰς πράξεις ἄλλου τινὸς ἀνθρώπου ἢ ὁλοκλήρου ὁμάδος, ἐχαράκτηρισεν αὐτοὺς μετὰ πάσης βεβαιότητος καὶ ἄνευ ἐνδοιασμοῦ ὡς ἔχοντας τὰς ιδιότητας, τὰς ὁποίας θὰ εἶχον οὗτοι, ἂν ἡ ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐκεῖνου ἐρμηνεία τῶν λόγων καὶ τῶν πράξεων των ἠλήθευε καὶ ἦτο πραγματικὴ καὶ ἀναμφισβήτητος καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν· πῶς ἄρα γε θὰ ὠνόμαζεν ἐκεῖνος τὸν ἀνθρώπον αὐτόν;

Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἄς δεχθῶμεν πρὸς στιγμήν ὅτι ὅλα ὅσα ἔγραψε περὶ ἀποτυμπανισμοῦ κλπ. ὁ Κεραμ., ὁ καὶ τὴν ἰδιαίτεράν του πατριδα ἄνευ λόγου κατειρωνεύσας δι' ὅσων γράφει ἐν σελ. 53 σημ. 2 «εἰς τὴν πατριδα μου τὸ Μπλάτσι (*τὴν Βλάτσην τῶν ἐκεῖ λογίων!*) τοῦ νομοῦ Κοζάνης κτλ.», εἶναι ἀκριβῆ καὶ ὀρθὰ καθ' ὅλην των τὴν ἔκτασιν καὶ τὰς λεπτομερείας, καὶ ὅτι ἄρα οἱ ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι ἀγρίως καὶ ἀπανθρώπως καὶ σκληρότατα ἐτιμώρουν τοὺς κακούργους, ἢ τινὰς τῶν κακούργων, διὰ φρικτοτάτων βασάνων, ἐν ᾧ οἱ βάρβαροι ἀπλῶς τοὺς ἀπεκεφαλίζον· ἐρωτῶ λοιπὸν τὸν ἐκ Μπλάτσι ἢ Βλάτσης «ἔδῳ

λόγιον»: διατι ἡ τοιαύτη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων τιμωρία θὰ ἦτο *ἀναξία τοῦ πολιτισμοῦ των*, ἢ ἀπλῶς τοῦ πολιτισμοῦ; εἶναι στοιχεῖον πολιτισμοῦ τὸ ἄνευ βασάνων τιμωρεῖν τοὺς κακούργους, καὶ οἱ σημερινοὶ προηγμένοι λαοί, καρατομοῦντες, ἢ ἀπαγχονίζοντες, ἢ τυφεκίζοντες, ἢ δι' ἡλεκτρισμοῦ θανατώνοντες αὐτούς, καὶ κατὰ τοῦτο *ἐξισούμενοι πρὸς τοὺς βαρβάρους* κατὰ τὴν Κεραμοπούλλειον λογικὴν, θὰ ἀπεδεικνύοντο περισσότερον πεπολιτισμένοι τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων;

Ἐγὼ τοῦλάχιστον νομίζω ὅτι τοῦναντίον θὰ συνέβαινεν: οἱ Ἀθηναῖοι, ἐν ἐτιμώρουν δικαίως μετὰ νόμιμον ἔγκλησιν καὶ διαδικασίαν τοὺς ἄνευ ἀμφιβολίῶν ἀποδεδειγμένους ἐνόχους μεγίστων κακουργημάτων, διὰ τρόπου νομίμου, ἐνέχοντος πῶσαν σκληρότητα καὶ φρικτότητα, θ' ἦσαν εἰς ἀνωτέραν βαθμίδα πολιτισμοῦ *καὶ ἐν τούτῳ* ἀπὸ τοὺς σημερινούς πεπολιτισμένους λαούς· διότι θὰ προσέδιδον δι' αὐτοῦ τὸν *παραδειγματισμὸν* καὶ θὰ παρδείχον δι' αὐτοῦ τὸν *σωφρονισμὸν* εἰς τοὺς ἄλλους, οὕτω δὲ θὰ ἐπετύγχανον *ἐλάττωσιν τῆς ἐγκληματικότητος*, ἢ ὅποια δὲν πιστεύω νὰ μὴν εἶναι ἀπόδειξις ὑψηλοτέρου πολιτισμοῦ, ἐκτὸς ἂν ἔχη ἀντιρρήσεις ὁ ἐκ Πλάτωνος καὶ ὁχι Βλάτσης· ἀλλὰ ποίας ἀντιρρήσεις δύναται νὰ ἔχη, ἀφ' οὗ ὁ ἴδιος γράφει, ἂν καὶ δὲν ἐννοεῖ τὴν σημασίαν τῶν ὅσων γράφει, ἐνδιαφερόμενος μόνον εἰς τὸ νὰ παρατάσῃ λέξεις, φράσεις καὶ ὀνόματα (Πλάτωνος—Ἀριστοτέλης—Ἀριστοφάνης—Ῥήτορες) τὰ ἐξῆς: «ὅτι μεγάλην δύναμιν εἶχεν ἐν τῇ συνειδήσει τῶν ἀρχαίων τὸ *παραδειγμα* τῆς τιμωρίας πρὸς *σωφρονισμὸν* τῶν πολιτῶν, δηλοῦται οὐ μόνον ὑπὸ τοῦ *Πλάτωνος* καὶ τοῦ *Ἀριστοφάνους*, ἀλλὰ καὶ ὀρθότερον ἔτι ὑπὸ *πολλῶν ἄλλων*»· καὶ ἀλλαχοῦ δὲ τῆς διατριβῆς τοῦ ἐπαναλαμβάνει τὰ αὐτά· ἀλλὰ διὰ τῶν συμπερασμάτων του μᾶς ὑποδηλοῖ ὅτι δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμήσῃ καὶ νὰ ἐρμηνεύσῃ τὰ ἀρχαῖα κείμενα, παραδειγματιζόμενος καὶ σωφρονιζόμενος πρῶτος αὐτός· διότι καὶ ἂν ἐτιμώρουν οἱ Ἀθηναῖοι, καθ' ὃν τρόπον περιγράφει ὁ Κεραμ., ἀποδεικνύεται διὰ τῶν ἰδίων του ἐπιχειρημάτων ὅτι δὲν θὰ ἦσαν ἀνάξιοι τοῦ πολιτισμοῦ. Παραμένει λοιπὸν ἀνεξήγητον καὶ ἀδικαιολόγητον τὸ συμπέρασμα τοῦ ἄλλως ἢ διὰ βαρυτάτου χαρακτηρισμοῦ, δοθέντος ὅτι καὶ τὸ ἀντίθετον ἀληθεύει, ὡς πολλαχοῦ, καὶ ἰδίως ἐν τέλει, ἀποδεικνύω.

Ἰσως δύναται τις νὰ ἐξηγήσῃ τοῦτο, ὑποθέτων ὅτι σκοπὸς τοῦ ἦτο ἄλλος τις, οὐχὶ ἡ εὐγενὴς καὶ φιλότιμος προσπάθεια τοῦ νὰ διαφωτίσῃ τοὺς συμπολίτας, οἱ ὅποιοι ἄλλως τε καταβάλλουν πολλὰ πρὸς πληρωμὴν τῶν μισθῶν του καὶ ἄλλων ἀποζημιώσεών του.

Ἀλλὰ μήπως καὶ ἀπὸ τὴν Λαογραφίαν ἠδυνήθη ὁ Κεραμ. νὰ λάβῃ

παράδειγμά τι πρὸς μίμησιν καὶ διόρθωσιν τοῦ ἑαυτοῦ του πρώτου ; Λαογραφίαν ἀκούει, Λαογραφίαν λέγει ! πιθανῶς τὴν φαντάζεται εἰς τόμους ὀγκώδεις, ἐντὸς τῶν ὁποίων θὰ παρέτασεν αὐτός, ὡς παρατάσσει εἰς τὸ βιβλίον του, φύρδην μίγδην πᾶσαν ἀτοπίαν, ἀρκεῖ νὰ τοῦ ἐπλήρωνεν ἡ Ἀρχαιολ. Ἑταιρεία, ἢ ἄλλος τις, ἀμοιβὴν κατὰ σελίδα. Πᾶς ἄλλος ἡξεύρει ὅτι εἰς τὴν Λαογραφίαν, πρωτίστως πρέπει νὰ διακρίνωνται καὶ ἐρμηνεύωνται τὰ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ γενικώτερον ἱστορούμενα, ἡφημιζόμενα, ἡφιλοσοφούμενα, π.χ. περιγραφαὶ γεγονότων σπουδαίων διὰ τὴν συνειδήσιν τοῦ λαοῦ, ἡ πράξεων πολὺ ἐνδόξων καὶ σημαντικῶν δι' αὐτόν, ἡ ἀποτελέσματα τῆς πείρας του, διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἀποκρυσταλλουμένης, ἀπὸ τὰ ὑπὸ μεμονωμένων ἀτόμων ἐνθὺν ἀκείθεν χυδαιολογούμενα, ἡ προσωπικῶς ὑπὸ τινων ἐκφραζόμενα, ἀκρίτως, ἀτόπως, ἀχρηστως, πολλάκις καὶ ἐκ λόγων παθολογικῆς διαστροφῆς καὶ ὑπανθρωπίας. Ἡ διάκρισις αὕτη τῶν κοινῶν ἀπὸ τῶν μεμονωμένων, ἀποτελεῖ, νομίζω, τὴν βάσιν τῆς Λαογραφίας.

Ἄν ἐμελέτα τὴν Νεοελληνικὴν Λαογραφίαν ὁ Κεραμ., καὶ εἶχε τὴν ἀπαιτουμένην διανοητικὴν καὶ ψυχικὴν δύναμιν νὰ διεισδύσῃ εἰς αὐτήν, θὰ ἐγνώριζεν ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς ἐξ ἀπαλῶν ὀνίχων διδάσκεται καὶ μανθάνει ὡς πρωτίστον στοιχεῖον τῆς ζωῆς, τὴν *λογικὴν ἀκολουθίαν*, τὴν *πραγματικὴν σύνδεσιν* αἰτίων καὶ ἀποτελεσμάτων κατὰ λόγον δυναμικότητος, καὶ ὅλα τὰ συναφῇ, τῶν ὁποίων στερεῖται τὸ βιβλίον αὐτοῦ, τοῦ λογίου μὲ ἀξιώσεις. Διὰ νὰ ὠφεληθῇ ὁ Κεραμ., ἂν δὲν εἶναι πολὺ ἀργὰ πλέον δι' αὐτόν, τοῦ παραθέτω τὸ πασίγνωστον ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα ἁσμάτιον, κατὰ νανουριστικὸν τρόπον προσφερόμενον εἰς τὰ παιδάκια εὐθύς ἀπὸ τῆς πρώτης κτήσεως ὑπ' αὐτῶν τῶν ἐποπτεῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου :

Τίλι — τίλι — τίλι

Ἦταν ἕγας ποντικός, ποὺ ἔφαγε τὸ φτίλι,
μὲς ἀπὸ τὸ καντῆλι,

ποὺ φώτιζε καὶ κένταγε ἡ κόρη τὸ μαντῆλι.

Τίλι — τίλι — τίλι.

Ἦρθε κι' ἕνας γάτος, κι' ἔφαγε τὸν ποντικό,
ποὺ ἔφαγε τὸ φτίλι κτλ.

Τίλι — τίλι — τίλι

Ἦρθε κι' ἕνας σκύλλος, κι' ἐπίνιξε τὸ γάτο,
ποὺ ἔφαγε τὸν ποντικό,
ποὺ ἔφαγε τὸ φτίλι κτλ.

Ἦρθε καὶ τὸ ξύλο, κι' ἐσκότωσε τὸ σκύλλο..

Ἦρθε καὶ ὁ φοῦρνος, κι' ἔκαψε τὸ ξύλο...

Ἦρθε τὸ ποτάμι, κι' ἐγκρέμισε τὸ φοῦρνο...

Ἦρθε καὶ τὸ βόιδι, καὶ ἤπιε τὸ ποτάμι...

Ἦρθε κι' ὁ χασάπης, κι' ἔσφαξε τὸ βόιδι...

Ἦρθε καὶ ὁ χάρος, κι' ἐπῆρε τὸ χασάπη...

Τὸ παιδάριον λοιπόν, ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς, ἐπειδὴ ἔχει ἐκ φύσεως ψυχὴν μέσα του καὶ διαυγῇ νοῦν, πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, τῶν ἐκ κληρονομικότητος ἢ φυσικῶν ἀτελειῶν ἐχόντων βοῦρνον ἐντὸς των, λαμβάνει ἀπὸ τὴν μάννα του πρῶτον καὶ τοὺς οἰκείους ἐν γένει τὸ ἰσχυρότατον ὄπλον τῆς ζωῆς, τὸ νὰ ὀυθμίξῃ δηλ. τοὺς λόγους καὶ τὰς πράξεις του καὶ ὅλον τὸν βίον του μὲ τὴν διαβάθμισιν τῆς ἰσχύος καὶ τὴν λογικὴν ἀλληλουχίαν τῶν ἐνεργειῶν τοιοῦτοτρόπως ὀρίπτεται εἰς τὴν ζωὴν προητοιμασμένος ἀρκετὰ καλὰ. Ἄν ὁ Κεραμ. ἀνῆκῃ εἰς τὸν κοινὸν κανόνα καὶ ὅχι εἰς τὰς ἐξαιρέσεις, θὰ τὸ μάθωμεν ἴσως, ὅταν ἴδωμεν τί θὰ κάμῃ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ μελέτην τούτων.

Δυστυχῶς ἔχει ὁ Κεραμ. καὶ τρία *ἐπιμέτρα* σελ. 111—134 διὰ τοῦ πρώτου θέλει νὰ ἐνισχύσῃ τὰ «μαγικά ἀγαλμάτια», διὰ τοῦ δευτέρου τὴν «διαπόμπεισιν», καὶ τὴν «μούνζαν», διὰ τοῦ τρίτου τὰ «φάσκελα κτλ.,». Ἀλλὰ τὸ βιβλίον του ἐπέγραψε, νομίζω, Ἀποτυμπανισμόν, Ἀρχαιολογίαν, Ἱστορίαν, Δίκαιον, καὶ δὴ Ποινικόν, τὰ δὲ ἐπιμέτρα, ὡς γνωστόν, ἐνισχύουν τοὺς πυρῆνας τοῦ κυρίου θέματος καὶ διαφωτίζουν σκοτεινὰ ἢ ἀμφίβολα σημεῖα ὀπουδαίων γνωμῶν τοῦ προταθέντος ἔργου. Ἀλλὰ τί ταῦτα πρὸς Κεραμοπούλλον; εἶναι περιττὸν νὰ ἐνδιατρίβωμεν ὥς τοῦ ἐκφράσωμεν τὴν εὐγνωμοσύνην μας διότι δὲν ἠῤῃξε τὸ specimen eruditionis του αὐτὸ διὰ προσθήκης καὶ ἄλλων ἀμετρήτων ἐπιμέτρων τί θὰ τὸν ἐδυσκόλευε νὰ τὰ ἐκατονταπλασιάσῃ; Ἐκτὸς ἂν πρέπη νὰ εὐγνωμονῶμεν τὸ λογιστήριον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, τὸ ὁποῖον ἴσως ἔδειξε σημεῖα καμάτου εἰς τὰς πρὸς ἐξαργύρωσιν προσαγομένους σελίδας μετὰ τὴν σελ. 134 τοῦ βιβλίου τοῦ Κεραμοπούλλου.

Δημοσιεύει δι' ἐν τέλει καὶ κατάλογον τῶν *ἔργων* τοῦ ὁ Κεραμ., ὅχι ἀσκόπως βέβαια εἶναι, ὡς φαίνεται, τὸ *δείγμα* echantillon, sample, τὸ ὁποῖον θέλει κάπου ἰδιαίτερος νὰ παρουσιάσῃ, λέγων ecce doctus! οὐ θαυμάζετε! Ἀπομένει ὅμως καὶ εἰς τοὺς ἄλλους νὰ κρίνουν, μήπως τὸ δείγμα τοῦτο εἶναι τῶν «ἄνευ ἀξίας», «sans valeur», «without value», Ὅσον ἀφορᾷ ἐμέ, θὰ ἤμην μὲν ἀρμοδιώτερος νὰ τὰ κρίνω ὡς δείγματα, διότι ἡσχολήθην ἐπὶ ἀρκετὰ ἔτη εἰς τὸ ἐμπόριον, ἐκτὸς ὑπηρεσίας ἀκρυσίως μου εὐρεθεῖς ἄλλὰ δὲν σκοπεύω νὰ τὸ πράξω διότι κρίνων ἀπὸ τὸ τελευταῖόν του δείγμα,

ἦτοι τὸ παρὸν βιβλίον του, εἶμαι βέβαιος, σύμφωνα με τὴν λογικὴν τῶν ἐμπόρων, περὶ τῆς ποιότητος τῶν προηγουμένων του: συνήθως οἱ ἔμποροι θεωροῦν τὰ τελευταῖα δείγματα ὡς συγκεντρώνοντα ὅλην τὴν δύναμιν καὶ πρόοδον τοῦ παραγωγοῦ καὶ βιομηχάνου· ἐὰν λοιπὸν καὶ ἐφ' ὅσον τὸ νεώτατον καὶ τελευταῖον εὔρουν νοθευμένον, ἄχρηστον ὑποπτον, ἀκατάλληλον, ὅχι καλῆς ποιότητος, δὲν θὰ ζητήσουν βέβαια νὰ ἴδουν τὰ παλαιότερα προϊόντα τοῦ ἰδίου οἴκου.

Γ.— Ἐκτίμησις ἀνασκαφῶν

Πῶς ἐκτιμᾷ τὰς ἀνασκαφὰς καὶ με ποῖαν λογικὴν ἐξάγει ἐξ αὐτῶν συμπεράσματα ὁ Ἀ. Δ. Κεραμόπουλλος, ἐμφαίνεται ἐκ τῆς παραθέσεως τοῦ **ἱστορικοῦ** τῆς ἐν Φαλήρῳ ἀνασκαφῆς, τὸ ὁποῖον ἐξάγω ἐξ ὧσων ὁ ἴδιος γράφει εἰς τὸ βιβλίον του.

Τὴν **πρώτην** ἀνασκαφήν, λέγει ὁ Κεραμ., ὅτι ἐξετέλεσεν ὁ Κ. Κουρουνιώτης τῷ 1911, τὴν **δευτέραν** ὁ Ε. Πελεκίδης τῷ 1915. Ὅτι ὁ πρῶτος ἀνασκάψας Κουρουν. δὲν εἶχε σαφῆ γνῶσιν τοῦ τί ἀνέσκαπτε καὶ ἐπὶ τίνος ἐδάφους, ἀποδεικνύει ὁ Κεραμ., διορθῶν τὰ ὑπ' ἐκείνου λεγόμενα· ὁ Κουρουν. δηλ., εὐρὼν κατεσπαρμένα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους πολλὰ τεμάχια μεγάλων ἀγγείων, καὶ ἰδὼν καὶ λάκκους τινάς, νομίζει ὅτι ταῦτα «μαρτυροῦσι περὶ τῆς διενεργουμένης ἐκεῖ ἐν **εὐρείᾳ** κλίμακι **λαθραίας** τυμβωρυχίας»· ἀλλ' ὁ Κεραμ. τὸν διαψεύδει, λέγων ὅτι «αὕτη **δὲν εἶναι** λαθραία ἀνασκαφή, ἀλλ' ἐγένετο τῷ 1863», καὶ δὴ ὑπὸ τοῦ Μπουρνιᾶ καὶ τινος ἐμπίστου τοῦ Κουμανούδη ὡς ἐπόπτου· ἦτο δὲ αὕτη κανονικὴ ἀνασκαφή τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας· περὶ αὐτῆς μάλιστα ἔγραψε λεπτομερῆ καὶ εὐσυνείδητον ἔκθεσιν ὁ Κουμανούδης, τὴν ὁποῖαν καὶ παραθέτει ὁ Κεραμ., εὐρίσκων μάλιστα ἀφορμὴν νὰ ἐκβάλλῃ ἀπροσδοκῆτως καὶ τὴν ἐξῆς ἀναφώνησιν «**ἡρωϊκοὶ χρόνοι** τῆς **ἀρχαιολογικῆς ἐρεῦνης**!», κατ' ἀντίθεσιν, ὡς φαίνεται, πρὸς τοὺς ὑπερλάμπρους ἰδικούς μας χρόνους τῆς ἐρεῦνης, τῆς ὁποίας θὰ ἴδωμεν εὐθὺς ἀμέσως τὴν ποιότητα.

Ἀλλὰ ποῖαν βάσιν πρέπει γενικῶς νὰ δώσωμεν εἰς ἀνασκαφήν, τῆς ὁποίας ὁ μὲν πρῶτος ἐκτελεστὴς **δὲν ἦτο ὁ πρῶτος**, σκάπτων ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ τοῦ ὅτι ἐκεῖ εἶχε γίνεαι πρότερον εὐρεῖα καὶ ἐπίσημος ἀνασκαφή, **ἀλλ' ἦτο ὁ δεύτερος**, ἢ μᾶλλον ὁ **τρίτος**; διότι μετὰ τὸν Μπουρνιᾶν καὶ τὸν ἐμπιστον δὲν ἀποκλείεται νὰ ἔσκαψαν ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως τυμβωρύχοι μετὰ τὸ 1863—1911· τοιοῦτοτρόπως ὁ Πελεκ., τὸν ὁποῖον ὁ Κεραμ. ὀνομάζει **δεύτερον**, εἶναι ἀσφαλῶς μὲν ὁ **τρίτος**, πιθανῶς δὲ ὁ **τέταρτος**, ἢ μᾶλλον ὁ **πέμπτος**.

Διότι καὶ πρὸ τοῦ Μπουρνιά καὶ τοῦ ἐμπίστου ποῖος μᾶς βεβαιώνει ὅτι δὲν εἶχον σκάψει ἐκεῖ τυμβωρύχοι ἢ ἄλλοι ; πᾶν τοῦναντίον νομίζω ὅτι εἶναι βέβαιον ὅτι εἶχε γίνει ἐκεῖ καὶ πρὸ τοῦ Μπουρνιά ἀνασκαφή· διότι εἰς τὰ Πρακτικά τοῦ 1863 φέρονται τὰ ἑξῆς κατὰ Κεραμ. : «εἰσάγεται ὁ Γρηγ. Μπουρνιάς καὶ ζητεῖ νὰ γίνῃ ἀνασκαφή τάφων ἐν ἀγρῷ ἐθνικῷ πλησίον τῆς πρωτευούσης, τὸν ὁποῖον αὐτὸς θέλει **καταδείξῃ** καὶ **πέποιθεν** ὅτι δεκαπλασίας ἀξίας πράγματα θὰ εὑρεθῶσι»· διὰ νὰ **«πέποιθεν»** καὶ νὰ θέλῃ νὰ **«καταδείξῃ»** ὁ Μπουρνιάς, ὁ ὁποῖος σημειωτέον ἦτο ἔμπορος ἀρχαιοτήτων, ὡς βεβαιοῖ ὁ ἴδιος ὁ Κεραμ., δὲν θὰ ἐμυρίσθῃ βέβαια τὸ ἔδαφος, ἀλλὰ θὰ εἶχε σκάψει γενναίως μετ' ἄλλων αὐτὸς ὁ ἴδιος, ἢ παρ' ἄλλων σκαψάντων ἐπείσθῃ ἰδῶν, ἅψ' οὐ μάλιστα ἢ πεποίθησιν του ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ὑστέρων ἀληθῆς καὶ πραγματικῇ.

Τοιοιτοτρόπως ἀλλάσσει ἡ τάξις τῶν ἀνασκαφῶν, καὶ ἔρχονται ἀσφαλῶς **πρῶτοι** οἱ τυμβωρύχοι μετὰ ἢ ἄνευ Μπουρνιά, **δεύτερος** ὁ Μπουρνιάς μετὰ τοῦ ἐμπίστου, **τρίτοι** οἱ πιθανοὶ τυμβωρύχοι τοῦ 1863—1911, **τέταρτος** ὁ Κουρουν., καὶ **πέμπτος** ὁ Πελεκ. Ἀλλὰ καὶ ἡ τάξις αὕτη δύναται νὰ μεταβληθῇ ἐξ ὅσων λέγει αὐτὸς ὁ Κεραμ. σελ. 6 σημ. 2: «ἐγὼ αὐτὸς **παρέστην** τῷ 1912 εἰς τὴν **ἀνασκαφὴν** τάφου κτλ.» ἐκεῖ εἰς τὸ ἴδιον μέρος· ἀποκρύπτει δὲ ὁ αὐτόπτης οὗτος ἐπίσημος ἀρχαιολόγος τὸν ἐκτελέσαντα τὴν ἀνασκαφὴν. Κατὰ ταῦτα ὁ Πελεκ. γίνεται ἀναμφισβητήτως ὁ **πέμπτος**, πιθανῶς δὲ ὁ **ἕκτος** τῇ τάξει, ἢ μᾶλλον τῇ ἀταξίᾳ.

Ἄς ὑπονοήσωμεν τώρα τί ἔκαμαν οἱ μετὰ ἢ ἄνευ Μπουρνιά τυμβωρύχοι καὶ ὁ Μπουρνιάς αὐτὸς μετὰ τοῦ ἐμπίστου: δὲν ἔσκαψαν βέβαια **«μὲ τὴν βελόνα»**, ἤτοι μὲ αὐστηρὰν ἐπιστημονικὴν προσοχὴν· εἰργάσθησαν γενναίως, ἤνοιξαν πολλοὺς λάκκους καὶ ἔπληραν ἑκατοντάδας ἀγγείων· ἀφῆκαν ὅμως καὶ πολλὰ· διότι ἡ ἔκθεσις τοῦ Κουμανοῦδῃ λέγει ὅτι ὁ Μπουρνιάς «ἐπαρουσίασεν ἀγγεῖα, **ὅσα** ἐθεωρήθησαν περιεργότερα»· τὰ ὅσα δὲν ἐθεωρήθησαν, ἢ θὰ ἔλαβε πρὸς πώλησιν ὁ Μπουρνιάς, ἢ, ἂν ἦσαν ἀκατάλληλα πρὸς τοῦτο, θὰ ἀφῆκεν ἐκεῖ ἐπὶ τόπου, ἢ ἀμφοτέρω.

Τί ἀπέγιναν ὅμως οἱ ἀνοιχθέντες πολυάριθμοι λάκκοι καὶ οἱ ἔτι πολυαριθμότεροι σκελετοὶ τῶν τάφων μετὰ 1863—1911 ; Ὁ Κεραμ. δὲν ἐφρόντισε νὰ μᾶς διαφωτίσῃ περὶ τούτου· καὶ ὅμως ἡ τύχη τῶν λάκκων καὶ τῶν σκελετῶν τούτων ἀποτελεῖ σημαντικὸν στοιχεῖον καὶ σχεδὸν τὸ θεμέλιον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου θὰ στηριχθοῦν τὰ συμπεράσματα τοῦ Κεραμ. Ἀφ' οὐ δὲν λέγει τίποτε περὶ τόσοσιν σπουδαίου ζητήματος

ὁ Κεραμ., εἵμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ εἰκάσωμεν τί ἦτο φυσικὸν καὶ λογικὸν νὰ συμβῇ : οἱ λάκκοι ἢ θὰ ἐγκατελείφθησαν ὑπὸ τοῦ Μπουρνιά καὶ τοῦ ἐμπίστου ἀνοικτοί, ἢ θὰ κατεχώσθησαν ὑπ' αὐτῶν κατὰ τὴν λήξιν τῆς ἀνασκαφῆς. Ἐὰν κατεχώσθησαν, θὰ περιεῖχον τοὺς σκελετοὺς τῶν νεκρῶν μόνους, ἥτοι ἄνευ οὐδενὸς ἀγγείου καὶ ἄνευ ἄλλου τινὸς σπουδαίου κτερίσματος, ἢ μὲ ὀλίγα τινὰ ἄχρηστα καὶ ἀσήμαντα ἀγγεῖα καὶ κτερίσματα, ὅσα δὲν «ἐθεωρήθησαν περιεργότερα». Περὶ τῶν σκελετῶν δὲν ἔχομεν πληροφορίαν, ἂν τοὺς ἐσήκωσαν ὅλους ἢ τινὰς ἀπ' ἐκεῖ, ἢ ἂν τοὺς διεσκόρπισαν τῇδε καὶ ἐκεῖ οἱ ἀνασκάψαντες. Εἶναι ὅμως ἀπίθανον ὅτι συνέβη τὸ δεύτερον· διότι οἱ ἄνθρωποι τότε ἦσαν λίαν εὐσεβεῖς πρὸς «τὰ ὁσῶ τῶν προγόνων», ὁλόκληρον δὲ τὸ Συμβούλιον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἐπεσκέφθη εὐλαβῶς τὰ ἀγγεῖα τοῦλάχιστον, ὡς γράφει ὁ Κεραμόπουλλος.

Ἄν ὅμως ἔμειναν ἀνοικτοὶ ἐπὶ ὀλίγον ἢ πολὺν χρόνον οἱ λάκκοι, θὰ κατεχώσθησαν ἑνωρὶς διὰ τῶν βροχῶν καὶ τῶν προσκλύσεων, δοθέντος ὅτι τὸ μέρος ἐκεῖνο εἶναι χαμηλόν, ἐπίπεδον καὶ παραθαλάσσιον, προσδεχόμενον ἄφθονα ὕδατα μετὰ χωμάτων καὶ ἰλύος ἐκ τῶν ὑψηλοτέρων σημείων. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ Μπουρνιά καὶ τοῦ ἐμπίστου, διαρκέσασαν ἐπὶ δύο ἐβδομάδας, δὲν εἶναι ἀπίθανον ὅτι οἱ ἐργάται θὰ ἔρριψαν ἄχρηστά τινὰ ἀντικείμενα εἰς τοὺς τάφους, ὡς πράττουν συνήθως. Ἐὰν μάλιστα ἔμειναν ἐπὶ τινὰ χρόνον ἀνοικτοὶ καὶ ἐγκαταλείμμενοι οἱ τάφοι, εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ ἐρρίφθησαν καὶ ἄλλα ἀντικείμενα ἐντὸς αὐτῶν ὑπὸ λεμβούχων, «καϊκτοήδων», καρραγωγέων καὶ ἄλλων, διερχομένων κατὰ τὴν πολυσύχναστον ἐκείνην «τρίοδον».

Ποῖος τῶρα μᾶς βεβαιώνει ὅτι ὁ Κουρουν., ὁ ὁποῖος ἠγνόει τὴν προτέραν ἀνασκαφὴν καὶ τὸ ἱστορικόν της, δὲν «ἔπεσεν» ἐπάνω εἰς τινὰς τάφους, τοὺς ὁποίους εἶχεν ἀνακαλύψει ὁ Μπουρνιάς, ἢ ἄλλοι πρὸ αὐτοῦ ἢ μετ' αὐτόν ; Ἦ, ἂν δὲν συνέβη τοῦτο διὰ τὸν Κουρουν., ποῖος μᾶς ἐξασφαλίζει ὅτι δὲν «ἔπεσεν ἐπάνω τους» ὁ Πελεκ., ὁ ὁποῖος καὶ ἂν ἐγνώριζε τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ Μπουρνιά, πρᾶγμα ἀπίθανον, ἀφ' οὗ δὲν λέγει ὁ Κεραμ. τίποτε περὶ τούτου, δὲν εἶχεν ὅμως λεπτομερὲς σχέδιον αὐτῆς; διότι δὲν μνημονεύεται οὐδὲν τοιοῦτον, οὔτε εἶναι καὶ ἀνπιθανόν. Δοθέντος δὲ ὅτι ὁ Πελεκ. ἦτο ἀρχάριος, δὲν θὰ εἶχομεν βέβαια τὴν ἀπαίτησιν παρ' αὐτοῦ νὰ λάβῃ τὴν δέουσαν πρόνοιαν, ἵνα προσέξῃ τὰ ὑπερκείμενα χώματα πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἀνασκαφῆς, καὶ ἵνα διακρίνῃ τὸ εἶδος καὶ τὴν ἡλικίαν τῆς προσχώσεως κατ' αὐτὴν μέχρι τῆς εὐρέσεως τῶν σκελετῶν τοῦ πολυανδρίου 2 τῆς εἰκ. 2 τοῦ

Κεραμ., πολὺ δὲ ὀλιγώτερον θὰ ἀνεμένομεν παρὰ τοῦ Πελεκ. τούτου νὰ «ἐκμεταλλευθῇ» χρονολογικῶς τὴν σκωρίασιν τῶν μετάλλων, νὰ εὕρῃ τὸν λόγον τῆς διατηρήσεως ἰχνῶν ξύλων καὶ ἄλλων ἀντικειμένων ἐντὸς «γυμνῶν» τάφων, ἥτοι οὐχὶ πελωματισμένων οὐδὲ πλακοστεγῶν. Τούτων καὶ πολλῶν ὁμοίων δοθέντων, πειθόμεθα ὅτι πρέπει νὰ εἴμεθα πολὺ δύσπιστοι εἰς τὴν ἐξαγωγὴν σοβαρῶν καὶ γενικωτέρων συμπερασμάτων ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης.

Τὸ κατ' ἐμὲ δὲν προτίθεται βέβαια ἐνταῦθα νὰ ἐρμηνεύσω τίποτε, οὔτε νὰ ἐκφράσω γνώμην λεπτομερῇ περὶ τῆς ἀνασκαφῆς· τὸ μόνον, τὸ ὁποῖον θέλω νὰ ἀποδείξω εἶναι ὅτι τὸ πολυάνδριον τοῦτο δὲν παρέχει τὰ ἀσφαλῆ ἐκείνα στοιχεῖα, ἐπὶ τῶν ὁποίων θεμελιοῦνται τόσον σοβαρᾶς φύσεως συμπεράσματα: δὲν ἀποκλείεται π. χ. ὅτι ὁ Πελεκ. εὔρε τάφον, ἥδη ἀνέσκαμμένον ὑπὸ τοῦ Μπουρνιά ἢ ὑπ' ἄλλου τινός· τοῦναντίον εἶναι ἐνδεχόμενον ὅτι τοιοῦτόν τι ἦτο δυνατόν νὰ συμβῇ· διότι διὰ τοιαύτης παραδοχῆς δύνανται νὰ ἐρμηνευθοῦν πολλαὶ ἀπορίαι, κυρίως τὸ «ἀκτέριστον», ἡ διατάραξις καὶ ὁ μετατοπισμὸς ὁσῶν τινων, ὠρισμένως μιᾶς κνήμης καὶ ἐνὸς πήχεως, ἴσως ἤλοί τινες καὶ κλοιοὶ καὶ λείψανα ξύλων, ἐντὸς τοῦ τάφου εὑρεθέντα κατὰ Κεραμ. σελ. 11 καὶ 15.

Κατὰ ταῦτα ὁ Κεραμ., ὁ ὁποῖος μόνον εἰς τὰς ἀνασκαφὰς δὲν εἶναι ἀρχάριος, ὥφειλε νὰ μὴ ἀφήσῃ τὸν ἑαυτὸν του νὰ παρασυρθῇ εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε νὰ στηριχθῇ ἐπὶ ἐργασίας νεωτέρου καὶ ἀπειροτέρου συναδέλφου του· ἀπαξ δὲ στηριχθεὶς ἐπ' αὐτῆς, ἔπρεπε νὰ προβάλλῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν του ὅλα τὰ αὐστηρὰ ἐρωτήματα τῆς δυσπιστίας, καὶ νὰ προφυλαχθῇ ἀπὸ τοῦ νὰ σπεύσῃ νὰ ἐξαγάγῃ τόσον τεράστια συμπεράσματα, ὁποῖον εἶναι ἡ διάσεισις τῶν περὶ ἀποτυμπανισμοῦ παγκοίνως μέχρι τοῦδε ἀποδεδεγμένων, καὶ ἔτι μᾶλλον ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων· ἀφ' οὗ δὲ ἐγνώριζε (:) τὸν ἑαυτὸν του πολὺ ἄπειρον, ὡς πρώτην φορὰν ἐπιβαίνοντα τῶν Πολιτικῶν Ἀρχαιοτήτων καὶ Δικαίων, πῶς δὲν προσεπάθησε νὰ ἐνισχύσῃ μίαν ἀδυναμίαν του διὰ μιᾶς δυνάμεώς του;

Ἄλλ' ἔτι μᾶλλον, ἀφ' οὗ εἶδεν ὁ Κεραμ. ὅτι ὁ Πελεκ. ἐδημοσίευσεν ἤδη πρὸ αὐτοῦ ἐκτεταμένον ἔργον, περὶ τοῦ ἰδίου θέματος, ὥφειλε νὰ μᾶς εἴπῃ εἰς τίνα συμπεράσματα κατέληξεν ὁ τελευταῖος οὗτος, ποῖα ἐκ τούτων εὔρε καλῶς ἔχοντα αὐτός, ποῖα ἐσφαλμένα καὶ διατί.

Ἄν ἔπραττε τοῦτο, θὰ ἔβλεπεν, ἂν ὁ Πελεκ. ἐξετίμησε καλῶς τὰς ἀνασκαφὰς, καὶ ἂν αὗται ἐδίδον ἀσφαλῆ τινα βάσιν πρὸς στήριξιν γενικωτέρων συμπερασμάτων. Ἐν ᾧ ὁμως θὰ εἶχε πεισθῇ βεβαίως ὁ

Κεραμ. ὅτι ὁ Πελεκ. «ἵππευσε ζεύξας Πηγάσου πτερόν», ἀφ' οὗ δὲν δέχεται τὴν τόσον ἄλλως τε τολμηρὰν γνώμην του, διατὶ δὲν περιωρίσθη εἰς τινὰ πεζοτέραν καὶ μετριοφρονεστέραν διατύπωσιν, ἀλλ' ἐφιλοδόξησε καὶ αὐτὸς νὰ μεταρσίωθῃ, φθάνων αὐτοῦ τοῦ «οὐρανοῦ τὸν κύτταρον»;

Δὲν ἐφοβήθη ὁ Κεραμ. μήπως ὁ Πήγασός του μετεβάλλετο εἰς τὸν «Τρυγαίου κἀνθαρον» καί, «λαύραν» ὁσφρανθεῖς, θὰ τὸν κατεκρήμνιζεν οὕτως, ὥστε νὰ γίνῃ θέμα ἱεροτραγῳδίας; Ἡδύνατο τοῦλάχιστον νὰ μιμηθῇ τὸν ἔχοντα περισσώτερον ἐπὶ τῆς ἀνασκαφῆς ἐκείνης δικαιώματα Κουρουν., ὅστις περιωρίσθη εἰς τὴν δημοσίευσιν «πεζοτάτων» ἐκθέσεων, ἐκτιμήσας προσηκόντως ἕως τοῦ ἔφθανε «τὸ πάπλωμά του».

Ἄλλ' ἄς δεχθῶμεν πρὸς στιγμὴν ὅτι ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ πολυανδρίου τούτου ἐτελέσθη ἀμέμπτως καὶ μετὰ πάσης προνοίας, ὑπὸ τε τοῦ Κουρουν. καὶ τοῦ Πελεκ., καὶ ὅτι οἱ νεκροὶ εὐρέθησαν διὰ πρῶτην φορὰν ὑπὸ εἰδικοῦ ἀρχαιολόγου, παρθένοι καὶ ἄθικτοι, ὅπως οἱ πρῶτοι θάψαντες τοὺς εἶχον τοποθετήσῃ ἐκεῖ. Καὶ ἐρωτῶ: μὲ ποῖα στοιχεῖα θὰ τοὺς *χρονολογήσωμεν*, ἀφ' οὗ ἦσαν «ἀκτέριστοι»; ἔχει κάμμιαν σοβαρότητα τὸ ὅτι εὐρέθησαν ἐντὸς ἀρχαίου νεκροταφείου; Εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Ἑλλάδος ἔθαψαν, καὶ θάπτουν ἀκόμη καὶ σήμερον, ἐπὶ ἀρχαίων νεκροταφείων. Ἡ μήπως εἶναι σπανία ἡ εὕρεσις τάφων πασῶν τῶν ἐποχῶν ἀπὸ τοῦ 700 π. Χ., ἢ καὶ πρότερον, μέχρι πρὸ 100 ἐτῶν, ἢ καὶ ὕστερον, παρακειμένων ἢ ἐπαλλήλων; Ποῖος λοιπὸν, πλην τοῦ Πελεκ. καὶ Κεραμ., δύναται νὰ ἀποκλείσῃ σοβαρῶς ὅτι τὸ πολυάνδριον ὑπ' ἀριθ. 2 τοῦ Φαλήρου ἀνήκει εἰς τοὺς Ῥωμαῖκούς χρόνους; ἢ εἰς τοὺς Βυζαντινούς; ἢ εἰς τοὺς Φραγκικούς; ἢ ἀκόμη καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς Τουρκικούς; Ἡ προχειροτάτη ὁμως ἐμπειρία δεικνύει ὅτι παραπλεύρως νεολιθικοῦ τάφου εὔρηται βυζαντινός, γεωμετρικοῦ ἱστορικός, μυκηναῖκοῦ νεώτερος κτλ., οὕτως ὥστε θὰ ἀπετέλει ἐσχάτην καὶ ἀσύγνωστον πλάνην τὸ νὰ χρονολογῇ τις ἕξ ἐνὸς ἢ περισσοτέρων τάφων καὶ ὅλους τοὺς παρακειμένους, ὡς ἀνήκοντας εἰς τὸ αὐτὸ χρονολογικὸν ὄριον, ἄνευ ἄλλων στοιχείων.

Ἀφ' οὗ λοιπὸν μᾶς λείπουν τὰ κύρια στοιχεῖα τῆς ἀσφαλοῦς καὶ ἀναμφισβητήτου χρονολογήσεως τοῦ πολυανδρίου τούτου, τί θὰ ἀπαντήσωμεν εἰς ἐκεῖνον, ὅστις θὰ μᾶς εἴπῃ ὅτι ἀεροβατοῦμεν, αὐτοσχεδιάζομεν, ἢ καὶ παραπαίομεν; Καὶ ἐφ' ὅσον μὲν εὐρεθοῦν ἀκτέριστοι ἐν γένει τάφοι, μὴ παρουσιάζοντες τίποτε τὸ ἐξαιρετικόν, ἐγκαταλείπονται, καὶ δὲν γίνεται περὶ αὐτῶν οὐδεὶς λόγος ἂν ὁμως εὐρεθέντες, παρου-

σιάσουν ἀπροσδόκητόν τι καὶ δυσερμήνευτον καὶ ὅλως πρῶτοφανές, πρέπει «σώνει καὶ καλὰ» νὰ προσαρμόσωμεν τὸ τοιοῦτον εἰς τὸ πλέον ἀκατάλληλον, ἀπίθανον καὶ ἀσυμβίβαστον πλευρὸν τῆς Ἱστορίας, ἢ μᾶλλον, ὡς πράττει ὁ Κεραμ., νὰ τὸ ἐκσφενδονίσωμεν πρὸς αὐτὴν ἐν εἴδει βορβόρου καὶ ἀσβόλης ὀπιτομένων εἰς καθαρὸν μέχρι τοῦδε καὶ λευκὸν ἱμάτιον ;

Ἐὰν π. χ. ἰσχυρισθῇ τις, ὀρισμένως ἐγώ, καὶ μάλιστα ὑπευθύνως, ὅτι οὗτοι τοῦ ἐν λόγῳ ὑπ' ἀριθ. 2 πολυανδρίου τοῦ Φαλήρου, οἱ ἄλυσό-δετοι, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, εἰμὴ **χριστιανοί**, σταυρωθέντες ὑπὸ τινος Ῥωμαϊκῆς φρουρᾶς κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν **διωγμῶν**, καὶ διὰ τινὰ λόγον ἐκεῖ ἐγκαταλειφθέντες ὑπ' αὐτῆς, ἵνα ταφῶσιν ὑπὸ τῶν οἰκείων των, ἢ ἄλλων ἀνθρώπων, ταφέντες δὲ ὑπ' αὐτῶν ὡς **μάρτυρες** ἴσως, δὲν ἐρμηνεύω τὸ ζήτημα ὀρθότερον τοῦ Πελεκ. καὶ Κεραμ. ; Τοὺς προκαλῶ μάλιστα, ὡς καὶ πάντα ἄλλον, νὰ μοῦ παρατάξουν τὰ ἐπιχειρήματά των, ὅτι δὲν εὐρίσκεται πλησιέστερον πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἢ πρόχειρος αὕτη γνώμη μου, ἀπὸ τὴν ἰδικήν των ἐκδοχὴν.

Εἶναι ἐπαρκῆ, νομίζω, ταῦτα, ἵνα λάβῃ τις σαφῆ ἰδέαν περὶ τοῦ πῶς γνωρίζει νὰ ἐκτιμᾷ ἀνασκαφὰς ὁ Κεραμ., καὶ ἵνα κρίνῃ πᾶς περὶ τῆς σοβαρότητος τῶν ἐξ αὐτῶν ἢ ἄλλων μνημείων ἐξαγομένων ὑπ' αὐτοῦ συμπερασμάτων.

Δ.— Μέθοδος ἐρεῦνης τοῦ Ἀττικοῦ Ποινικοῦ Δικαίου

Ἀφ' οὗ ἀπεδείχθη, ἐπαρκῶς νομίζω, ὅτι ὁ Ἀ. Δ. Κεραμόπουλλος ἀπέτυχεν εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἀνασκαφῶν, ἔτι δὲ μᾶλλον εἰς τὴν διάταξιν καὶ οἰκονομίαν τῆς ὕλης, καὶ εἰς σὺν τὴν ἀκόμῃ τὴν ἐκλογὴν καὶ διατύπωσιν τοῦ τίτλου, ἃς ἴδωμεν ὁποῖός τις ἐμφανίζεται περὶ τὴν γνῶσιν τῶν Πολιτικῶν ἐν γένει Ἀρχαιοτήτων καὶ τῶν στοιχειωδῶν λεπτομερειῶν αὐτῶν τε καὶ τοῦ Ἀττικοῦ Δικαίου. Τὸ νὰ καταδείξω ὅλα τὰ σφάλματα τοῦ Κεραμ. εἶναι τὸ ἴδιον, ὡς ἐὰν ἐπεχειρῶν νὰ γράφω νέαν πραγματείαν· θὰ περιορισθῶ λοιπὸν εἰς ὀλίγα, ἀναγράφων ταντοχρόνως καὶ τὴν μεθόδόν μου, παραπλησίως πρὸς τὴν ὁποίαν φρονῶ ὅτι εἶναι ἐπιστημονικῶς εὐλογον καὶ χρήσιμον νὰ ἐξετάζωνται καὶ ἐρευνῶνται τὰ τοιαῦτα ζητήματα, ὑπὸ τῶν εὐλικρινῶς ἐπιθυμούντων νὰ δώσουν ἀληθεῖς συμβολὰς εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ Ἀττικοῦ Ποινικοῦ Δικαίου. Ἡ μέθοδος αὕτη δύναται κατ' ἀνάλογον τρόπον νὰ ἐπεκταθῇ, ἐφαρμοζομένη καὶ εἰς τὴν ἐρευναν παντὸς ἄλλου ζητήματος, ἀναφερομένου εἰς τὸ Ἀττικὸν ἢ τὸ Ἑλληνικὸν ἐν γένει Δίκαιον.

1). — Καθορισμός τῶν ἐγκλημάτων

Ὁ Κεραμ., ἀξιῶν ὅτι ἀσχολεῖται εἰς τὸ Ἀττικὸν Ποινικὸν Δίκαιον, καὶ φιλοδοξῶν νὰ γράψῃ περὶ θανατικῶν ἐκτελέσεων, ἔπρεπεν ἐν πρώτοις νὰ εὕρῃ καὶ ἀπαριθμήσῃ τὰ ἐγκλήματα, περὶ τῶν ὁποίων οἱ νόμοι κατὰ καιροὺς κατελόγιζον τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου ὡς μόνον ἢ ὡς ἀνώτατον ὄριον· ταῦτα, ὡς καὶ ὁ καθορισμὸς τῶν τύπων καὶ τῶν διαφορῶν τῶν ἐγκλήσεων, αἱ «προρρήσεις—προαγορεύσεις—ἐπισκήψεις—ἀπογραφαὶ—διωμοσφαί κτλ.», τὸ «τιμητὸν—ἀτίμητον τοῦ ἀγῶνος» ἐκάστου καὶ τὸ στάδιον τῆς ἀνακρίσεως, ὥφειλεν ἢ νὰ τὰ ἀναφέρῃ, ἢ τοῦλάχιστον νὰ τὰ γνωρίζῃ· καὶ ἀναφέρει μὲν τινα ἐγκλήματα, περὶ τῶν ὁποίων ἦτο θάνατος ἢ «ζημία», ἀλλ' ἐντελῶς τυχαίως καὶ παρεπιπτόντως, περὶ δὲ τοῦ «τιμητοῦ—ἀτιμήτου—τιμήματος—ἀντιτιμᾶσθαι—προστιμήματος» τίνα ἰδέαν ἔχει ὁ Κεραμ., ἐμφαίνεται ἐκ τῶν ἐν σελ. 83 λεγόμενων του, ὅτι «τὸ βάρβαρον εἶναι *προστιμῆμα μόνιμον* εἰς τὴν τιμωρίαν τοῦ *ἀποτυμπανισμοῦ* καὶ *μόνην* ταύτην»· ὅτι τελείως αὐτοσχεδιάζει, λέγων ταῦτα ὁ Κεραμ., ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι, ἂν τοῦτο ἦτο *μόνιμον*, δὲν θὰ ἦτο *προστιμῆμα*· ἀλλ' ἀναιρεῖ τὴν ἐδῶ γνώμην του ὁ ἴδιος ὁ Κεραμ. ἐν σελ. 99, λέγων ὅτι «ἡ διὰ τῆς ἐμβολῆς εἰς τὸ βάρβαρον ἀταφία ἦτο *οἰονεὶ προστιμῆμα*»· ὥστε ἐδῶ δὲν εἶναι «*μόνιμον*», ἀλλὰ «*οἰονεὶ*»· ἐν δευτέρῃ σελ. 102 λέγει «τοῦτο (=τὸ ὅτι δὲν ἔμειναν ἀταφοὶ οἱ 17 νεκροὶ) δηλοῖ ὅτι ὁ περὶ ἀταφίας *νόμος, υἱοθετῶν* καὶ τὴν ἀνηλεεστάτην πρὸς τοὺς καταδίκους διαγωγὴν, ἣν οἱ *πανάρχαιοι χρόνοι* ἐτήρουν ὡς ἱκανὴν ἵσως κατὰ τῶν ἀλαστόρων *ἀμυναν*, εἶναι *νεώτερος* τοῦ πολυανδρίου, ἢ ὅτι τὸ *κακούργημα*, δι' ὃ κατεδικάσθησαν οἱ 17 κακοῦργοι, *δὲν προσετιμᾶτο δι' ἀταφίας* ἢ—ὅπερ *ταῦτόν* τῷ πρώτῳ—ὅτι *πάσαι ποτὲ* κτλ. κτλ.»· ἂν καταλαβαίνω τίποτε ἀπὸ τὸν ὀρμαθὸν αὐτὸν τῶν ἱστορικοποινικολογικῶν φράσεων σου, Κεραμόπουλε, μάρτυς μου ὁ Πτωχοπρόδρομος, ὁ ὅποιος, ἂν τυχὸν ἐπὶ χεῖρι νὰ συγγράψῃ συμβολὴν ἀρχαιολογικὴν κτλ. κτλ., θὰ τὴν κατήρτιζεν πιθανώτατα περισσότερον εὐνόητον τῆς ἰδικῆς σου, δοθέντος ὅτι ὅπωςδήποτε κατανοοῦμεν πόσῃ σοφίαν περιέχει ὁ στίχος τοῦ «*Ἐμμανουὴλ παμβασίλεῦ παρὰ σαράντα πέντε*»! Ποῦ εὗρες αὐτὸν τὸν *νόμον* περὶ ἀταφίας, τὴν *υἱοθεσίαν* του, τὴν *νεότητά* του καὶ ὅλα τὰ ἄλλα παταγώδη παρεπόμενά του; μήπως «*τοῖς ἀλαθήτοις λογισμοῖς καὶ Τζετζικαῖς ἐρεύναις, ἐν αἷσπερ ἡ ἀλήθεια ἐκ χάους ἀνατρέχει*»; ἢ μήπως εἰς τὴν πατρίδα σου τὸ Μπλάτσι—ὄχι Βλάτσην—, εἰς τὴν ὁποίαν μᾶς ἐδεώρησες ὑποχρέους νὰ μάθωμεν (σελ. 53 σημ. 2) τί εἶδες «παῖς

ᾧν» καὶ πότε τὴν ἐπεσκέφθης, ὥς καὶ τὸ ποῦ ἐφρονεύθη «*κακοποιός* τις ληστής»; (ὑπάρχουν ἄρα γε ἐκεῖ καὶ «*ἀγαθοποιοὶ*» λησταί»);

2).— Αἱ φονικαὶ δίκαι καὶ ὁ Δράκων

Ἡ εὐκολία, μὲ τὴν ὁποίαν ὁμιλεῖ περὶ τούτων καὶ τῶν συναφῶν ὁ Κεραι., π. γ. σελ. 106 «ὅτι δὲ οἱ *νόμοι* τοῦ Δράκοντος *οἱ φονικοὶ διετηρήθησαν* καὶ μέχρι τοῦ τέλους τῆς Ἀθηναϊκῆς Δημοκρατίας» καὶ σελ. 51 «ὁ Πλάτων ἐν τοῖς Νόμοις, οὓς κατὰ τὸ *πρότυπον* τῆς Ἀθηναίων Πολιτείας—*ἀμειβαλῆτου ἐν τοῖς φονικοῖς νόμοις* ἀπὸ τοῦ Δράκοντος—εἰσηγεῖται κτλ.», ἀποδεικνύει ὅτι ὁ νέος οὗτος ποινικολόγος πολὺ ὀλίγον ἐφρόντισε νὰ προσανατολισθῇ, ἔστω καὶ προχείρως, εἰς τὰ τοιαῦτα ζητήματα, καὶ νὰ μάθῃ τὰς διαφορὰς τῶν περὶ ἀνθρωποκτονίας ἀντιλήψεων τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων καὶ τῶν Ἑλλήνων ἐν γένει ἀπὸ τὰς τῶν νεωτέρων, τὸν λόγον αὐτῶν, τὰς αἰτίας τῆς διατηρήσεως τῶν πλαιῶν νόμων καὶ τὰ συναφῆ. Ἄν ἡ σχολεῖτο εἰς ταῦτα ὁ Κεραι. «ὀλίγον, βαθύτερον, θὰ ἐμάνθανε πρῶτον τὰ στοιχειώδη, ὅτι λέγονται *περὶ τῶν φονικῶν* (ὄχι φονικοὶ) *θεσμοὶ* (ὄχι *νόμοι*) τοῦ Δράκοντος, καὶ ὅτι δὲν διετηρήθησαν ὅλοι οἱ θεσμοί, ὅπως νομίζει, καὶ ὅτι ἡ Ἀθηναίων Πολιτεία *δὲν ὑπῆρξεν* «ἀμετάβλητος ἐν τοῖς φονικοῖς νόμοις» καὶ ὅτι ὁ Πλάτων *δὲν εἰσηγεῖται* τοὺς Νόμους τοῦ κατὰ τὸ πρότυπον τῆς Ἀθηναίων Πολιτείας παντοῦ καὶ πάντοτε, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ καλὰ.

Αἱ δὲ γενικότητες, τὰς ὁποίας ἀναφέρει ὁ Κεραι. μὲ «δημοσιογραφικὴν» ἐνημερότητα καὶ «λογογραφικὴν» ἐμβροίθειαν περὶ τῆς χαλεπότητος τῶν νόμων τοῦ Δράκοντος, καὶ τὰ ἀνάλατα λογοπαίγνια γραμματικῶν τινων, ὅτι αὐτοὶ δὲν ἦσαν νόμοι ἀνθρώπου ἀλλὰ «δράκοντος», ἔχουν πέρασιν μόνον εἰς ἀνευθύνους διαλέξεις καὶ ἴσως εἰς ἐχειρίδια, προωρισμένα διὰ μαθητάς. Ἄν ὀλίγον διηρεῦνα αὐτὰ ὁ Κεραι., πολὺ πιθανὸν εἶναι ὅτι θὰ ἐπεφυλάσσετο νὰ γράψῃ ταῦτα, ἐκ φόβου μήπως συκοφαντῇ καὶ τὸν Δράκοντα, τοιαῦτα λέγων καὶ παραδεχόμενος· διότι ὁ Δράκων ἀκριβῶς περὶ τὰ φονικὰ *δὲν ὑπῆρξεν αὐστηρός*, ἀλλὰ σοφὸς *θεσμο(νομο)θέτης*· διὰ νὰ καταλήξῃ ὁμως εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦτο ὁ Κεραι., ἔπρεπε νὰ παρακολουθῇ καὶ νὰ μελετήσῃ τὸ ζήτημα τοῦ φόνου ἀπὸ τῆς ἡρωϊκῆς περιόδου· τότε θὰ ἔβλεπε πόσον δυσβάστακτον φορτίον θέτει κἀνεῖς εἰς τοὺς ὤμους του, διατεινόμενο; καὶ ἐπιχειρῶν νὰ γράψῃ *Ἱστορίαν* Ποινικοῦ Δικαίου, ἢ συμβολὴν εἰς αὐτό: θὰ ἐχρειάζετο, ὑποθέτω, μόνον διὰ τὴν διαφώτισιν τοῦ ζητηματίου τούτου ἐργασίαν ἐνὸς ἔτους τοῦλάχιστον.

3).— Ἀρμοδιότης καὶ ἡγεμονία τῶν διὰ τὰς φονικὰς
δίκας καὶ τὰς ἐχούσας ζημίαν θάνατον δικαστηρίων

Περὶ δὲ τῶν δικαζόντων τὰς φονικὰς δίκας δικαστηρίων, ἀποδεικνύεται ὁ Κεραμ. ὅτι δὲν ἔχει οὐδὲ τὰς στοιχειωδῶς σαφεῖς γνώσεις, τὰς ὁποίας θὰ ἀπῆτει τις παρὰ ὑποψηφίου διδάκτορος φιλολογίας: ἡ ἔξ Ἀρείου Πάγου Βουλῇ, τὴν ὁποίαν ἄλλως τε ὀνομάζει ἐσφαλμένως «Ἀρειον Πάγον», τὸ Δελφίνιον, τὸ Παλλάδιον καὶ τὸ Παράβυστον, ὡς δικαστήρια, ἀναφέρονται ἅπαξ καὶ ἐσφαλμένως ὑπ' αὐτοῦ σελ. 107 καὶ 73 διὰ τῶν ἐξῆς κατὰ τὸ πλεῖστον ἀκαταλήπτων, δι' ἐμὲ τοῦλάχιστον, φράσεων: «ὁ ἀποτυμπανισμὸς **θὰ εἶχε** πολὺ συντελέσει πρὸς **κατηγορίαν** τῆς **συγκεχυμένως** δρακοντείου χαλεπότητος **τῶν τιμωριῶν** τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἀντιπαραβαλλομένων κατὰ τοὺς **φωτεινοὺς** τῆς ἱστορίας χρόνους πρὸς τὴν **φιλάνθρωπον** **δραῖσιν** τοῦ Παλλαδίου καὶ τοῦ Δελφινίου».

Ὡς φαίνεται ἐκ τούτων, ὁ Κεραμ. ἔχει τὴν ἀντίληψιν ὅτι ὁ «Ἀρειος Πάγος» ἐτιμώρει **αὐστηρῶς**, τὰ δὲ ἄλλα δικαστήρια **φιλανθρωπῶς**: ἀλλὰ τὰ δικαστήρια ταῦτα εἶχον ἁρμοδιότητα ἐπὶ ὥρισμένου εἵδους φονικῶν δικῶν καὶ ἐπὶ ὥρισμένου εἵδους δραστῶν, ἐμψύχων ἢ ἀψύχων, ὡς καὶ ἄλλα δικαστήρια, τακτικά ἢ ἔκτακτα, τὰ ὁποῖα ἀγνοεῖ ὁ Κεραμ.: εἶναι τὸ ἴδιον, ὡς ἐὰν μᾶς ἔλεγεν ὁ πρηνικολόγος οὗτος, ὅτι σήμερον ἐν Κακουργιοδικεῖον ἢ Στρατοδικεῖον, τιμωροῦν φόνον ἢ βαρὺ τραῦμα ἐκ προμελέτης, ἢ βιαιοπραγίαν κατ' ἀνώτερον ἐν ὑπηρεσίᾳ ἢ διὰ λόγους ὑπηρεσίας, **διαφόρως** ἄλλου ὁμοίου δικαστηρίου, τιμωροῦντος φόνον ἢ τραῦμα ἐξ ἀμελείας ἢ ὁμοίαν βιαιοπραγίαν ἐκτὸς ὑπηρεσίας, τιμωρεῖ τὸ μὲν πρῶτον **δρακοντεῖως**, τὸ δὲ δεύτερον **φιλανθρωπῶς**, καὶ ὅτι ἐκεῖνο μὲν ἀνήκει εἰς τοὺς **σκοτεινοὺς** τῆς ἱστορίας χρόνους, τοῦτο δὲ εἰς τοὺς **φωτεινοὺς**!

Εἶναι εὐτύχημα ὅτι ὁ Κεραμ. ἀγνοεῖ τελείως τὰ τῆς ἁρμοδιότητος καὶ ἡγεμονίας τῶν δικαστηρίων, τῶν δικαζόντων τὰς φονικὰς δίκας, καὶ δὲν ἀναφέρει οὐδὲ καὶ τὴν λέξιν ταύτην εἰς τὴν ἱστορικοποινικολογίαν του· διὰ τοῦτο τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενα σελ. 43 καὶ 45 ἔχουν τὰ ἐλαφρυντικά των **εἰς τὸν ὑπό τινος «χαλεποῦ» καὶ «δρακοντείου» κριτοῦ χαρακτηρισμὸν** τῶν ὡς κολοσσιαίων μωριῶν λέγει δηλ. ὁ Κεραμ. «**νομίζω εὐλογον** νὰ δεχθῶ ὅτι οἱ 17 νεκροὶ τοῦ Φαλήρου εἶναι **λῃσταί** τινες, **πειραταί**, **καταπόντισται**, **ἀνδραποδισται** θαλάσσιοι (!), συλληφθέντες **αἰχμάλωτοι** κτλ.», καὶ ὅτι «ἡ **πειρατεία** **συνδεομένη** τοῦλάχιστον καὶ πρὸς **κλοπὴν** καὶ πρὸς **ἀνδραποδισμόν**, καὶ πρὸς **φόνον**, ἦτο κακούργημα, καθ'

οὐ ἡσκειτο *καὶ* (!) ἀπαγωγή, *ἀδιάφορον* πρὸς ποῖον *ἄρχοντα* κατὰ τοὺς διαφόρους χρόνους· ἀλλὰ τῇ ἀπαγωγῇ ἐπηκολούθει *πάντοτε* θάνατος, ἃν ὁ ἀπαγόμενος συνελαμβάνετο *ἐπ' αὐτοφώρῳ* ἢ ὠμολόγει τὴν τοιαύτην διὰ *βίας* καὶ *πανουργίας* πράξιν αὐτοῦ κτλ. κτλ.».

Τὰ ποινικολογικὰ αὐτὰ τοῦ Κεραμ. ἔχουν τόσην σχέσιν πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν πραγματικότητα, ὅσην θὰ εἶχε πρὸς τὴν γραμματικὴν ἢ κατωτέρω ἐπιγραφὴν, συντασσομένη ὑπὸ τοῦ Κεραμ. καὶ σοβαρῶς ὑποστηριζομένη ὑπ' αὐτοῦ, ὅτι εἶναι ἄμεμπτος: *Δαχωνωποληων υἱ πεικοιληα*. Διὰ τὴν ἐννοήσῃ δέ τις τὴν ἀνυπέρβλητον νομικὴν σύγχυσιν, τὴν ὁποίαν παρουσιάζουν τὰ ὑπὸ Κεραμ. ὡς ἀνωτέρω ἐκτιθέμενα, ὡς πρὸς τὸν χαρακτηρισμὸν τῶν ἐγκλημάτων, τὴν ἁρμοδιότητα τῶν δικαστηρίων, τὰς ποινάς, τὴν ἀπαγωγὴν κτλ. κτλ., τὰ μεταφέρω εἰς τὴν σημερινὴν ἀντίληψιν ὑπὸ τύπον δύο δικαστικῶν Κεραμοπούλλειων ἀποφάσεων, τῶν ἐξῆς: 1) «ὁ στρατιώτης Α, ληστεύσας τὸν λοχαγὸν Β εἰς τὰς προφυλακὰς τοῦ Μετώπου, κατεδικάσθη ὑπὸ τοῦ Εἰρηνοδικείου Κομοτίνης εἰς 5 δραχμῶν πρόστιμον, *συνδεδείσθης* τῆς πράξεώς του πρὸς ἀπόπειραν λωποδυσίας». — 2) «ὁ γαλακτοπώλης Γ, συλληφθεὶς ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου Εἰσαγγελέως Ἐφετῶν ἐπ' αὐτοφώρῳ νὰ ῥίπτῃ νερὸ εἰς τὸ πρὸς πώλησιν γάλα του, κατεδικάσθη ὑπὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου εἰς θάνατον, *συνδεδείσθης* τῆς πράξεώς του πρὸς δηλητηρίασιν».

4).— Διαδικασία τῶν φονικῶν

Ὁ Κεραμ. ῥίπτει σελ 35 τὴν φράσιν «*ἡ διαδικασία* τοῦ ἀποτυμπανισμοῦ κατ' Ἀριστοφάνη» καὶ μένει κατενθουσιασμένος, διότι μετεχειρίσθη λέξιν τῆς «μόδας» καὶ δικανικῶς σοβαράν, ἐμπνέουσιν τὸν θαυμασμόν· τὸ εἶδος ὅμως τῆς ἐπιτυχίας του συμπεραίνει τις ἐκ τῶν ἐξῆς: ἂν τυχὸν σήμερον εἰς τῶν κωμωδιογράφων μᾶς, π. χ. ὁ Ξενόπουλος, ὁ Μωραϊτίνης, ὁ Δεληκατερίνης κλ. ἔγραφον εἰς κωμωδίας τῶν εἰδός τι παιγνιδίους διακωμωδήσεως διαδικασίας ἐν Πταισματοδικεῖν, νεώτερός τις Κεραμοπούλλειος ἱστορικόποινικολόγος θὰ ἐξηγεν ἐκ τούτων καὶ μόνων τὴν περὶ τοῦ σχετικοῦ ἐγκλήματος ἐπίσημον δικονομίαν εἰς ὅλας τῆς τὰς λεπτομερείας, γράφων «*ἡ διαδικασία* τῆς λωποδυσίας κατὰ Ξενόπουλον κτλ.», ἢ μᾶλλον «*ἡ διαδικασία* τῆς ἱεροσυλίας κατὰ Ξεν.», δοθέντος ὅτι ὁ ἐξαγόμενος ὑπὸ τοῦ Κεραμ. ἐκ τοῦ Ἀριστοφάνους ἀποτυμπανισμὸς εἶναι ἰδικῆς του (=τοῦ Κεραμ.) ἐφευρέσεως.

Ἐν πρώτοις ὁ Κεραμ., ἀγνοεῖ τὴν σημασίαν τοῦ ὅρου «*διαδικασία* προδικασία» ἐπὶ τῶν φονικῶν, τὸ δὲ περιεργότερον θεωρεῖ τὴν *ἀπα-*

γωγὴν καὶ ἐφήγησιν ὡς στοιχεῖα διαδικασίας, καὶ μάλιστα τοῦ ἀπο-
τυμπανισμοῦ, καὶ τούτου κατ' Ἀριστοφάνη! Τόσον δὲ βέβαιος εἶναι
ὅτι βαθύτατα κατενόησε τὸν κωμικόν, καὶ ἀσφαλέστατα ἐξήγαγεν ἐξ
αὐτοῦ, μὲ τὸ μικροσκοπίον ἀκόμη, τὴν «διαδικασίαν», ὥστε τὴν περι-
γράφει σελ. 35—36 ζωηρότατα ὡς ἐξῆς: «αἱ γυναῖκες συλλαβοῦσαι τὸν
Μνησίλοχον ἐπ' αὐτοφώρῳ πράττουσιν, ὡς θὰ ἔπρατε πᾶς Ἀθη-
ναῖος πολίτης· μὴ δυνάμεναι ἢ μὴ θέλουνσαι νὰ ἀπαγάγῳσιν αὐταὶ
τὸν ἀσεβῆ, ἐφηγοῦνται τοῖς πρυτάνεσιν ὁ πρύτανις εὔρεθεις πρὸ
καθαρᾶς καί, μετὰ γενομένην σωματικὴν ἔρευναν, ἀναμφισβητήτου
ὑπὸ τοῦ διαπράξαντος ἐπ' αὐτοφώρῳ ἀσεβείας, περὶ ἧς σαφῶς
προέβλεπον οἱ νόμοι καὶ δὲν ἀπητεῖτο δικαστικὴ ἐκτίμησις τῆς ποινῆς,
δίδει ἀπλῶς τῷ τοξότῃ διαταγὴν πρὸς ἐφαρμόγην τῆς ὠρισμένης
ὑπὸ τοῦ νόμου θανατικῆς ποινῆς».

Τὴν πραγματικὴν σημασίαν τοῦ νομικοῦ τούτου κυκεῶνος κατανοεῖ
τις, ἐὰν λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὴν μεταφορὰν τῆς: συμφώνως πρὸς τὴν Κε-
ραμοπούλλειον «διαδικασίαν» ὁ Ἄνυτος, ὁ Μέλητος καὶ ὁ Λύκων ἦσαν
ἡλίθιοι, μὴ καλέσαντες τοὺς πρυτάνεις, ἢ μὴ συλλαβόντες οἱ ἴδιοι τὸν
γῆραιὸν Σωκράτην ἐν τινι κουρείῳ, ὅπου ὥμίλει, καὶ μὴ μετακομίσαν-
τες αὐτόν, τρεῖς αὐτοὶ ἐναντίον ἐνός, εἰς τὸν πρύτανιν, ἵνα δώσῃ οὗτος
διαταγὴν εἰς τὸν τοξότην νὰ ἀποτυμπανίσῃ τὸν Σωκράτην «ἐδ' ἐκεῖ»
ἐπὶ τόπου, ἀλλὰ κοπιάσαντες τόσον μὲ γραφὰς καὶ κατηγορίας καὶ ἀπο-
λογίας· οἱ δυστυχεῖς ὅμως οὗτοι εἶναι ἄξιοι συγγνώμης, ἐὰν λάβωμεν
ὑπ' ὄψιν ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εἶχον τὸ εὐτύχημα νὰ μελετήσουν καὶ
μιμηθοῦν τὴν «συμβολήν» τοῦ Κεραμ., ἔνεκα καιρικῶν λόγων.

Ἀκόμη καλύτερον ὅμως ἐννοεῖ τις τὰ ἀθρόωτα ταῦτα αὐτοσχεδιά-
σματα τοῦ Κεραμ., ἐκ τῆς ἐξῆς ἀναπαραστάσεως πρὸς τὴν σημερινήν
μας ἀντίληψιν ἰδοὺ ἡ Κεραμοπούλλειος περιγραφὴ: «ἡ διαδικασία
βιασμοῦ μετὰ φόνου γίνεται σήμερον ἐν Ἑλλάδι ὡς ἐξῆς: συλλαμβά-
νεται ὁ ἔνοχος ὑπὸ τοῦ ἐνδιαφερομένου ἂν οὗτος ἀδυνατῇ, ἢ δὲν θέλῃ
νὰ τὸν συλλάβῃ, ὑποδεικνύει αὐτὸν εἰς τοὺς ἀρμοδίους· εἰς μοίραρχος
τῆς καταδιώξεως, συνοδευόμενος ὑφ' ἐνὸς χωροφύλακος, συλλαμβάνει
τὸν ἔνοχον καί, μετὰ σωματικὴν ἔρευναν περὶ τοῦ γένους του, εὔρεθεις
πρὸ ἀναμφισβητήτου, ὡς ἰδὼν καὶ ἐξετάσας τὸ πτώμα, ἐπ' αὐτοφώρῳ
ἐνοχῆς του, περὶ τῆς ὁποίας σαφῶς προβλέπουν οἱ νόμοι θανατικὴν
ποινὴν, δίδει ἀπλῶς διαταγὴν εἰς τὸν χωροφύλακα νὰ τὸν καρατομήσῃ,
καὶ ὁ χωροφύλαξ ἀμέσως τὸν καρατομεῖ!» Ἄς μὴ νομίσῃ τις ὅτι ἡ
παρομοίωσις περιέχει ὑπερβολὴν τινα· ἄλλως τε μία ἀντιπαράβολὴ πρὸς
τὰ τοῦ Κεραμ. ἀρκεῖ πρὸς ἐξέλεγγιν.

5).— Τρόποι θανατικῶν ἐκτελέσεων

Κυρίως μόνον εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο ἀνήκει ἡ πραγματεία τοῦ Κεραμ., ὁ ὁποῖος διατυπώνει τὴν θεωρίαν του ὡς ἐξῆς σελ. 34: «τὸ θανατικὸν ὄργανον, τὸ **τύμπανον**, ἐπειδὴ ἦτο **σανίς**, ἔλαβε καὶ τοῦτο τὸ ὄνομα, ὡς ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα **ξύλον**, διότι ἦτο **ξύλον**! »· ἡ λογικὴ αὕτη εἶναι βεβαίως ἀκαταμάχτος· καλὰ ποὺ δὲν ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα «σιδηρόξύλον», ἀφ' οὗ εἶχε καὶ ἥλους καὶ κλοιοὺς κατὰ τὸν Κεραμ. Τοῦ εἵπομεν ὅμως ἀνωτέρω ὅτι τὸ μὲν **τύμπανον** (ὄχι τύμπανον) ἦτο ὄργανον θανατικῆς **ἐκτελέσεως**, τὸ δὲ ξύλον ἦτο ὄργανον προληπτικὸν **ἀποδράσεως**· τοῦτο εἶναι ἤδη γνωστόν· ἡ δὲ **σανίς** δὲν ἦτο τύμπανον οὔτε ξύλον.

Ἐν ᾧ λοιπὸν ταῦτα εἶναι **παγκοίνως** γνωστὰ καὶ ἀναμφισβήτητα, ὁ Κεραμ. δὲν ἀρκεῖται εἰς τὸν αὐθαίρετον ταυτισμὸν των, ἀλλ' ἀναιρεῖ καὶ πάντα τὰ περὶ τούτων **ὁμοφώνως** παραδεδεγμένα, καὶ διακηρύττει μάλιστα ἀναφανδὸν τὴν τοιαύτην ἀναίρεσίν του, λέγων περαιτέρω: «**οὕτω** ποριζόμεθα τὴν **ἀληθῆ** εἰκόνα τοῦ τύμπανου, ὡς θανατικοῦ ὄργανου ἐν Ἀθήναις καὶ τοῦ ἀποτυμπανισμοῦ ὡς νομίμου θανατικῆς ἐνταῦθα ποινῆς. Ἀμφοτέρων ἡ εἰκὼν διετέλει **ἀσαφῆς** μετὰ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἡσκεῖτο καὶ καθ' οὓς μνημονεύεται ὑπ' ἀνδρῶν **εἰδότων**· οἱ δὲ **λεξικογράφοι** καὶ οἱ **σημερινοὶ** ἐρευνῆταί **πάντες** ἐδέχθησαν τὸ τύμπανον ἴσον πρὸς **σκύταλον** ἢ **ρόπαλον**, δι' οὗ παιόμενος ὁ κατάδικος ἐθανатоῦτο». Δὲν ἔπαισαν λοιπὸν τὸν Κεραμ. οὔτε οἱ ἀρχαῖοι **εἰδότες**, οἱ μέγιστοι τῶν κλασικῶν συγγραφέων, οὔτε οἱ **γραμματικοί**, οὔτε **πάντες** οἱ σημερινοὶ ἐρευνῆταί. Μὲ ποῖον δὲ θάρος καὶ μὲ τίνα ὄπλα ἐξεκίνησεν ὁ Κεραμ. διὰ νὰ πολεμήσῃ ὅλους τοὺς ἀνωτέρω, ποίας δὲ ποιότητος ἦσαν ἀμφοτέρα καὶ τί εἶδους νίκην ἐνόμισεν ὅτι κατήγαγε κατὰ τούτων, μανθάνει τις, ἂν μεταβῇ εἰς λαϊκὸν θέατρον καὶ παρακολουθήσῃ τὴν παράστασιν, ὅπου ὁ Καραγκιόζης κατορθώνει μὲ ἓνα «**σουγιᾶν**» νὰ φονεύσῃ Δερβέναγαν ἢ Βελῆ-Γκέκαν, ὀλόκληρον φρουράν, πασσᾶδες, Βεζύρην κλ., νὰ ἐκπορθήσῃ τὸ Σεράγιον, καὶ νὰ κατακτήσῃ ὀλόκληρον τὴν Ἀρβαντιὰν τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ. Αὕτη τοῦλάχιστον ἡ Λαογραφία τίποτε δὲν ἐδίδαξε τὸν Κεραμ.; ἢ μήπως ἀπαξιώνει νὰ τὴν παρακολουθῇ καὶ εἰς τὰς ζωντανὰς τῆς ἐκδηλώσεις, ὄχι μόνον εἰς τὰ βιβλία;

6).— Τόποι θανατικῶν ἐκτελέσεων

Καὶ τοῦ θέματος τούτου ἡ ἐξέτασις ἀποτελεῖ ἐν τῶν κεφαλαιωδῶν θεμάτων τῆς συγγραφῆς τοῦ Κεραμ. διὸ καὶ λέγει ἐν σελ. 39: «κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἡρώομεν **τρεῖς** τόπους, ἐν οἷς ἐξετελοῦντο εἴτε ἐξετελεσθήσαν εἴτε **ἦτο δυνατόν** νὰ ἐκτελεσθῶσιν ἀποτυμπανισμοί, ἓνα μὲν **βέ-**

βαιὸν, δύο δὲ **μετέωρους** ἀκόμη ἐνταῦθα. Ὁ βέβαιος εἶναι τὸ **ἀνδροκτονεῖον**. Διὰ τὴν λάβην τις πλήρη καὶ ἀσφαλῆ γνῶσιν τῆς ποιότητος τῶν πραγμάτων καὶ τῶν συμπερασμάτων τοῦ Κεραμ., θὰ ἤρκει καὶ μόνη ἡ γνώμη του αὕτη.

Τὸ πασίγνωστον **βάραθρον** ἢ **ὄρυγμα** δὲν τοῦ ἀρέσει τοῦ Κεραμ. καὶ δὲν τὸν ἐπαρκεῖ, διότι καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ γυμνασίου εἶναι δυνατόν νὰ τὸ ἠξεύρουν, ὥς ἀναφερόμενον ὑπ' ἀρχαίων συγγραφέων, διδασκομένων εἰς τὰ γυμνάσια, καὶ ὥς ἐρμηνευόμενον ὑπὸ τῶν ἐκεῖ καθηγητῶν, οἱ ὅποιοι πιθανώτατα διεφώτισαν καὶ τὸν Κεραμ. περὶ τούτου, ὅταν ἦτο μαθητής, ὥς ἐπραξεν δι' ἐμὲ καὶ πλείστους ἄλλους. Τραπεῖς λοιπὸν ὑπερηφάνως ὁ Κεραμ. ἐπὶ τὰ μυστηριώδη καὶ ἀπόκρυφα, ἠλίευσε τὸ **ἀνδροκτονεῖον**· πόθεν δέ; ἔκ τινος ἀρχαίου γραμματικοῦ τῶν Ἀνεκδότων τοῦ Βεκκήρου. Τί λέγει ὅμως ὁ εὐτυχῆς οὗτος γραμματικός; Ἀναφέρει τὰ ἑξῆς: «**Δέγοιτο δ' ἂν ἀνδροκτονεῖα** καὶ τὰ τῶν δημίων ἐνδαιτήματα».

Δὲν ὑπάρχει βέβαια ἀνάγκη νὰ ὀρίσω τὴν διαφορὰν τοῦ «**λέγοιτο**» ἀπὸ τοῦ «**λέγεται**»· μόνον μικρὰν ἀναπαράστασιν θὰ κάμω: δημοσιογράφος τις, ὥς περιοδεύων ἀνταποκριτής, ὑποτίθεται ὅτι ἐδημοσίευσεν εἰς περιγραφὴν τοῦ Ναυπλίου καὶ τὰ ἑξῆς: «Τὸ **Παλαμῆδι**, ὅπου, εἶδα ἁλλεπαλλήλους θανατικὰς ἐκτελέσεις ληστῶν, θὰ ἠμποροῦσε κανεὶς νὰ τὸ ὀνομάσῃ **ληστοκοπεῖον**». Ὁ Κεραμ., ἀνακαλύπτων τὴν πληροφορίαν αὐτήν, ἀναγνωρίζει τὸ ὕψος-βάθος-πλάτος-μῆκος τῆς σημασίας της καὶ τὴν δημοσιεύει ὥς ἑξῆς: «ἡγύρομεν **δύο** τόπους, ἐν οἷς ἔξετελοῦντο ἐν τῇ Νεωτέρᾳ Ἑλλάδι καρατομήσεις, ἓνα μὲν **βέβαιον**, ἓνα δὲ **μετέωρον** ἀκόμη. Ὁ βέβαιος εἶναι τὸ **ληστοκοπεῖον**! Καὶ τρέχων ἑξαλλος διὰ τὴν ἀνακάλυψιν, δημοσιεύει ὥς τάχιστα σύγγραμμα, ἐγκρίσει καὶ δαπάναις καὶ ἀμοιβαῖς καὶ ἴσως θαυμασμῷ τῆς ἐν Ἀθῆναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τοῦ 1923, περὶ τῆς Ἱστορίας τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, καὶ ζητεῖ... ἀλλὰ τί δὲν ζητεῖ;

Θὰ ἐνόμιζέ τις ὅτι ἐξηντλήθησαν αἱ ἀνακλύψεις τοῦ Κεραμ. Ἀπαντῶ ὅχι· διότι ἔχει καὶ ἄλλας πολλὰς, π.χ. σελ. 36 κομίζει καὶ ἄλλον τόπον θανατικῆς ἐκτελέσεως «**παρὰ** τὸ Θεσμοφορίον», ἐν δὲ σελ. 40 «**ἐντὸς** τοῦ Θεσμοφορίου», ὅπου τὸ «**παρὰ**» καὶ τὸ «**ἐντὸς**» εἶναι κατ' αὐτὸν ἐν καὶ τὸ αὐτό· ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα λάθη τοῦ Κεραμ. εἶναι πταισματίδια. Ποῦ ὅμως στηρίζει τὴν καταπληκτικὴν ταύτην γνώμην του ὁ Κεραμ., ὅτι ἔξετελοῦντο θανατώσεις ἐντὸς τοῦ Θεσμοφορίου, ἢ παρ' αὐτό; τὴν στηρίζει εἰς τὸ ὅτι ὁ Ἀριστοφάνης, διακωμῶδων τὸν Εὐριπίδην, παριστᾷ τὸν πενθερόν του Μνησίλοχον θανατούμενον ἐκεῖ.

Τοιουτοτρόπως λοιπὸν ὁ Κεραμ. χρησιμοποιεῖ καὶ τὸν Ἀριστοφάνη. Ἰδέαν τοῦ τρόπου, κατὰ τὸν ὁποῖον εἶναι εἰς θέσιν νὰ «ἐκμεταλλευθῇ» ὁ Κεραμ. τὸ ἄλλως τε πρώτης τάξεως «*χρυσωρυχεῖον*» τοῦτο διὰ τὰς Πολιτικὰς Ἀρχαιοτήτας, τὸν Ἀριστοφάνη, λαμβάνει τις ἐκ τῆς ἐξῆς ἀντιστοιχίας: σημερινὸς ποινικολόγος, ὅμοιος βέβαια τοῦ Κεραμ., χρησιμοποιῶν κωμωδιογράφον τινὰ τῶν ἡμερῶν μας, διακωμωδοῦντα καρατόμησιν, τελουμένην εἰς τὸ περιβόλιον τῆς ἐν Ξηροχωρίῳ οἰκίας τοῦ ἥρωος τῆς κωμῆδος Ἀγαθοπούλου, ἔγραψε Κεραμοπουλλεῖως τάδε εἰς τὴν ἱστορίαν του περὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου: «καρατομήσεις ἐν τῇ Νεωτέρᾳ Ἑλλάδι ἐκτελοῦνται 1) εἰς τὸ *ληστοκοπεῖον* Ναυπλίου. 2) εἰς τὸ *περιβόλιον* τῆς οἰκίας τοῦ Ἀγαθοπούλου ἐν Ξηροχωρίῳ!»

Θέλει ὅμως καὶ τὸ *Φάληρον* ὡς τόπον ἐκτελέσεως θανατικῶν ποινῶν ὁ Κεραμ. Ἀλλὰ ποῦ στηρίζει τὴν νέαν ταύτην φρικαλέαν ἐπίσης γνώμην του; εἰς τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ πολυανδρίου τοῦ Φαλήρου, διὰ τὴν ὁποίαν, ὡς εἶδομεν, πρέπει νὰ παρακάμῃ οὗτος πολλὰς Μαλακίας, καὶ νὰ ὑπερπηδήσῃ πολλοὺς σκόλους, ἕως ὅτου φθάσῃ εἰς ἀπλὴν ὑπόνοιαν, ὅτι οἱ σκελετοὶ ἐκεῖνοι ἦσαν μίαν φορὰν κατάδικοι τοῦ Ε. π. Χ. αἰῶνος· δὲν ἀρκεῖ βέβαια μόνον τὸ θάρος τοῦ Κεραμ., τοῦ ὁποίου ἄλλως τε εἶδομεν τὴν ποιότητα καὶ ἀνωτέρω.

7) — Ὅργανα θανατικῶν ἐκτελέσεων.

Καὶ τὸ θέμα τοῦτο εἶναι ἐν τῶν οὐσιωδεστάτων τοῦ Κεραμ. Τοῦλάχιστον ὁ ἴδιος τοῦ δίδει μεγίστην σημασίαν, διότι τὸ ἐκθέτει εὐθύς μετὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ πολυανδρίου, ὡς δευτέρον τηλαυγές Πινθάρειον πρόσωπον, πρώτου μὲν ὄντος τοῦ *ἀρχαιολογικοῦ* τῆς συμβολῆς του, δευτέρου δὲ τοῦ *ιστορικοποινικοῦ* τούτου. Ἀπὸ σελ. 16 λοιπὸν καταγράφει ὀνομαστικῶς ὅλα τὰ ὅργανα, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν γνώμην του ἦσαν πάντα *βασανιστικά* καταδίκων, ἤτοι *θανατικῶν ἐκτελέσεων* ὅργανα· διότι δὲν λησφέρει ῥητὰς διακρίσεις καὶ ὠρισμένην διανομὴν ἐκάστων ὁργάνων εἰς ἕκαστον εἶδος ποινῆς· μόνον χαρακτηρίζει πολλὰ ἐν σχέσει πρὸς τὰ μέρη τοῦ σώματος, καὶ ἐν ἣ δύο ὡς θεωρητικὰ μᾶλλον καὶ «ἐπιτατικά». Τὰ ὅργανα λοιπὸν ταῦτα εἶναι, κατὰ Κεραμ., τὰ ἐξῆς: «κλιός, κύφων, νάρθηξ, δεσμός, πέδαι, σφαλός, χοῖνιξ, ποδοκάκη, ποδοστράβη, ξύλον, καλιός, βάκλον, μᾶστιξ, τροχός»· διὰ τὴν «σανίδα» ὁμιλεῖ ἰδιαίτερος, ὡς καὶ διὰ τὸ «τύμπανον»· κατέδειξα ὅμως ἀνωτέρω τὸ ἐσφαλμένον τῆς γνώμης του δι' αὐτά.

Παραμένει ἰδιαίτεράς ἀπορίας ἄξιον τὸ πῶς ὁ Κεραμ. ἐν πραγματείᾳ, τὴν ὁποίαν ἐπιγράφει μὲ νομικὰς ἀξιώσεις, δὲν ἔκαμεν οὐδὲ τὴν

προχειροτάτην διάκρισιν ὀργάνων *ιδιωτικῆς τιμωρίας*, καὶ ταύτης μὲ προβλεπομένους νομικοὺς περιορισμοὺς ὡς πρὸς τὴν ιδιότητα τῶν ἀτόμων καὶ τὴν ἔντασιν τῆς τιμωρίας, ὀργάνων *ἐπισήμου ἀποσπάσεως σπουδαίων μαρτυριῶν*, κατ' αὐστηροὺς νομικοὺς τύπους εἰδικῶς καὶ σαφῶς καθοριζομένους ἐν τῷ Ἀττικῷ Δικαίῳ, ὀργάνων *προληπτικῶν ἀποδράσεως ὀφειλετῶν, ὑποδίκων, καταδίκων* κ.δ., καὶ τέλος ὀργάνων *ἐκτελεστικῶν θανατικῶν ποινῶν*· τοῦναντίον ὑπήγαγε πάντα γενικῶς ὡς «μίαν Μύκονον» τῆς παροιμίας ὑπὸ ἓνα τύπον, καὶ τοῦτον ἐσφαλμένον.

Διὰ τὴν ἐννοήσῃ τις τὴν βαρύτητα τῶν ὑπὸ Κεραμ. ὡς ἀνωτέρω διατυπωμένων, ὡς ἀναλογισθῇ ποίαν ἰδέαν θὰ ἐσχημάτιζε περὶ τίνος ποινικολόγου, γράφοντος σήμερον περίπου τὰ ἑξῆς: «*βασανιστικά* ὄργανα θανατικῶν *ἐκτελέσεων* καταδίκων εἶναι γνωστὰ σήμερον ἐν Ἑλλάδι τὰ ἑξῆς: «σίδερα, λητάρι, καρμανιόλα, μπιστόλι, μάνλιχερ, ντουφέκι, βίτσα, μπαστουϊνι, μαγκοῦρα, καμτσίκι, βούρδουλα».

8).— Συμπέρασμα

Ἀποδεικνύεται λοιπὸν ὁ Κεραμ. μὴ ἔχων τὰ ἀπαιτούμενα ἐφόδια, μήτε τὸν ἐπιστημονικὸν νοῦν, μήτε καὶ τὰς εἰλικρινεῖς προθέσεις πρὸς διαχείρισιν ζητημάτων τῶν Πολιτικῶν Ἀρχαιοτήτων. Διὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἀπορίας ἄξιον τὸ ὅτι κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦ νὰ σχηματίσῃ μὲν καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος τὴν βεβαιότητα, νὰ τὴν διατυμπανίσῃ δὲ καὶ εἰς ὅλον τὸν ἄλλον κόσμον, μάλιστα δι' ἐπισήμου ἐκδόσεως ὑπὸ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ὅτι ὁ πολιτισμὸς τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων, ὡς πρὸς τὰς θανατικὰς τοῦλάχιστον ἐκτελέσεις, ἴστατο περίπου εἰς τὸ ἐπίπεδον τοῦ σημερινοῦ Κόγκου. Δὲν παρέλιπε δὲ ὁ Κεραμ. οὗτος νὰ ἐπιδείξῃ ἐμφανῶς τὸν ἑαυτὸν του ὡς ἀνώτερον προλήψεων καὶ ἐληρεασμῶν ἐκ πατριωτισμοῦ δῆθεν καὶ σεμνοτυφίας.

Εἰς τὴν τοιαύτην του ἐπίδειξιν, ἐπειδὴ δὲν εὗρισκω ἄλλην εὐλογωφανῇ αἰτίαν, ὑποθέτω ὅτι προέβη μόνον διὰ νὰ παραστήσῃ τὸν ἑαυτὸν του ὡς ὑπέρτερον, τρόπον τινὰ *θουκυδίδειον*, ἐρευνητὴν καὶ ἱστορικοποινικολόγον περιωπῆς.

Διὰ τὴν συμφωνήσωμεν καὶ ἡμεῖς οἱ ἄλλοι «μικροερευνηταί» μαζὶ του καὶ τὸν ἀναγνωρίσωμεν, ἀποβάλλοντες τὴν ἰδέαν, τὴν ὁποίαν ἐσχηματίσαμεν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν θεωριῶν του, ὅτι δηλ. ἔχομεν ἐνώπιόν μας τολμηρὸν μὲν, ἀλλ' ἐπιπόλαιον ἡμιμαθῆ, φθάνοντα τὰ ὅρια τοῦ γελοίου, τὸν προσκαλοῦμεν νὰ μᾶς ἀποδείξῃ ὡς ἐσφαλμένας τὰς ἰδικὰς μας γνώμας ἐπὶ τῶν γενικωτέρων ζητημάτων, τὰ ὁποῖα αὐτὸς ἐξετάζει, ἀφ' οὗ αἱ γνώμαί μας αὐταὶ εἶναι ἐκ διαμέτρου ἀντί-

θετοι πρὸς τὰς ἰδικάς του. Τοῦ παραθέτω λοιπὸν τὰς «παλαιὰς» ταύ-
τας στοιχειώδεις γνώμας ἐν εἵδει *δεκαλόγου*, μὲ τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι
δὲν εἶναι ἰδικαί μου, εἰμὴ κατὰ τὴν διατύπωσιν καὶ τινας μικρὰς
λεπτομερείας, ἀλλὰ παγκοίνως παραδεδεγμένοι ὑπὸ τῶν ἀσχοληθέντων
εἰς τοιαῦτα θέματα :

1) Οἱ γνωστοὶ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τῆς λαμπρᾶς περιόδου τρόποι
ἐκτελέσεως θανατικῶν ποινῶν *καῦσις ζῶντος, ἀνασκολοπισμός, σταύ-
ρωσις κ.ὃ.*, ἀναφέρονται μὲν ὑπ' αὐτῶν, ἀλλ' ὥς «ὑπὸ βαρβάρων μόνον
καὶ τυράννων» ἐφαρμοζόμενοι, *μηδέποτε ἀποτελέσαντες μέσον νο-
μίμου θανατώσεως ἐν μηδεμιᾷ Ἑλληνικῇ Πολιτείᾳ* μόνον ἐν
παράδειγμα σταυρώσεως μᾶς εἶναι γνωστὸν ἐν Πελοποννήσῳ περὶ τὰ
τέλη τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος.

2) Παράδειγμα *λυντσαρίσματος* ἐντὸς τῶν ἀνωτέρω χρονικῶν
ὁρίων γνωρίζομεν καθ' ἅπαντα τὸν ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν κόσμον *ἐν
καὶ μόνον*, καὶ τοῦτο ἐφαρμοσθὲν ἐπὶ ξένου, ἀναγγεῖλαντος πρώτου,
οὐχὶ ἄνευ μοχθηρίας καὶ χαιρεκακίας βεβαίως, τὴν μεγίστην ἐν Σικε-
λία συμφορὰν τῶν Ἀθηναίων, καὶ τοῦτο πράξαντες ἐν μέσαις
Ἀθήναις.

3) *Οὐδὲν παράδειγμα βασανισμοῦ* ἔχομεν, ἐφαρμοσθέντος ἐπὶ
πολίτου, ἐν Ἀθήναις δὲ οὔτε ἐπὶ ξένου οὐδὲ καὶ ἐπὶ μετοίκου· καὶ
ὑπ' αὐτῶν δὲ τῶν Τριάκοντα Τυράννων *οὐδὲν βασανιστήριον* ἡσκήθη
ἐπὶ πολιτῶν· ἐπίσης δὲν ἔσχεν ἐν οὐδεμιᾷ Ἑλληνικῇ Πολιτείᾳ, οὐδέ-
ποτε *νόμιμον ὑπόστασιν «σωματικῇ» ποινῇ οἰαδῆποτε* ἐπὶ πολιτῶν.

4) Τὸ *νόμιμον* δικαίωμα κυρίου, τοῦ νὰ ἐφαρμοῖξη, μέχρι τῶν ὑπὸ
τοῦ νόμου προδιαγεγραμμένων ὁρίων, καὶ *βασανιστήρια* ἐπὶ τῶν
ιδίων του δούλων, ἀλλὰ κατ' ἰδίαν μόνον, *οὐδεὶς Ἀθηναῖος πολίτης
οὐδέποτε ἐξήσκησεν*, ἐφ' ὅσον εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε ἀρ-
χαίας παραδόσεως.

5) *Ὁ ἐπίσημος βασανισμὸς δούλων* πρὸς ἀπόσπασιν σπουδαιότη-
των μαρτυριῶν, ἐξετελεῖτο ὑπὸ *αὐστηρᾶς* νομικᾶς διατυπώσεως καὶ
περιορισμούς, μετὰ πάσης *φειδοῦς* καὶ *ὄχι δημόσια*· ἐλάχιστα πα-
ραδείγματα ἔχομεν τοιούτου βασανισμοῦ ἐλαφροτέρας μορφῆς, τελε-
σθέντος δημοσίᾳ ἐν δικαστηρίῳ εἰς ἔξαιρετικὰς περιπτώσεις.

6) Ἀπλὴ *μαστιγῶσις πολίτου*, ὑπὸ οἰονδῆποτε νόμιμον τύπον,
οὐχὶ μόνον εἶναι τελείως *ἀνύπαρκτος*, ἀλλὰ καὶ δὲν συνεχωρεῖτο ὑπὸ
τοῦ νόμου ἐπὶ οὐδεμιᾷ προφάσει· ἐπίσης ἦτο διὰ νόμου ἀπηγορευμένη
πᾶσα μαστιγῶσις δούλου δημοσία· ὁ δὲ ὅρος *μαστιγίας* ἀναφέρεται
μόνον εἰς νόμιμον ἰδιωτικὴν τιμωρίαν ἐλαφροῦς μορφῆς ἐπὶ δούλων

ἐλαττωματικῶν· καὶ ὅμως ἐθεωρεῖτο μεγίστη ὕβρις ἡ λέξις αὕτη, ἀπευθυνομένη πρὸς πολίτην.

7) Μεταφορὰ πολίτου εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀπλῶς **δεδεμένον**, τὸ σημερινὸν «λητάρωμα» ἢ «σιδέρωμα» μὲ χειρὸπέδας, ὡς καὶ τὸ **νὰ δεθῇ πολίτης ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ δεσμωτηρίου** ἄνευ δικαστικῆς ἀποφάσεως, ὥς τε ἐπιβαλοῦσης τοῦτο ἢ καὶ τοῦτο, ἢ ἄνευ νόμου, προβλέποντος διαρρήδην τὰ δεσμὰ καὶ ἄλλα προφυλακτικὰ ἀποδράσεως μέτρα, ἢ ἐξουσιοδοτοῦντος τὴν Βουλὴν τῶν Πεντακοσίων, ταῦτα πάντα ἦσαν τόσον αὐστηρῶς ἀπηγορευμένα, ὥστε ἐπανελαμβάνετο ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη κατ' ἔτος ἐπισήμως διὰ τοῦ ὅρκου τῶν μελῶν τῆς Βουλῆς τῶν Πεντακοσίων «οὐδὲ **δήσω Ἀθηναίων οὐδένα** κτλ.», ὡς διαβεβαίωσις τοῦ ὅτι εἶναι ἐξησφαλισμένη ἡ προσωπικὴ ἐλευθερία καὶ ἀξιοπρέπεια τοῦ ἀτόμου ὡς ἥμιστον καὶ ἱερώτατον δικαίωμά του.

8) Πρὸ τῆς **ἐκτελέσεως θανατικῆς ποινῆς**, νομίμως καὶ καθ' ἅπαντας τοὺς τύπους ἐπιβληθείσης ὑπὸ τακτικοῦ ἢ ἐκτάκτου δικαστηρίου, ἢ ὑπὸ σωματείου ἀρχόντων ἢ ἀρχοντος, διὰ νόμων εἰδικῶν καὶ ὑπὸ ὁριστοὺς περιορισμοὺς ἐξουσιοδοτημένων, ἐλαμβάνετο πρόνοια διακρίσεως τῶν ἐγκλημάτων ὡς **ἀτιμωτικῶν**, ἢ **μὴ ἀτιμωτικῶν**, ἥτοι φύσεως **πολιτικῆς**, ἐπὶ πάντων τῶν κριθέντων ἐνόχων.

9) Συμφώνως πρὸς τὴν διάκρισιν ταύτην ἐφηρμοζέτο **ἀνάλογος τρόπος θανατώσεως**· τοιαύτην σημασίαν ἔχει τὸ **κῶνειον**, οὐχὶ μόνον ἐκπολιτιστικὴν καὶ φιλάνθρωπον, ἀλλὰ καὶ νομικὴν· ἡ δὲ μεταβολὴ τοῦ τρόπου τῆς θανατικῆς ἐκτελέσεως ἀπὸ τοῦ κωνείου εἰς τὸ **τύπανον** καὶ ἐπὶ πολιτικῆς φύσεως ἐγκλημάτων, εἰς ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις, ἦτο δικαίωμα νόμιμον τοῦ σχετικοῦ καὶ οἰασδήποτε μορφῆς (τακτικοῦ ἐκτάκτου, εἰδικοῦ, στρατιωτικοῦ κτλ.) δικαστηρίου, καὶ ἀπετέλει **χαρακτηρισμὸν** τοῦ ἐγκλήματος καὶ ὡς ἀτιμωτικοῦ, ἐπιτεινομένου μάλιστα, δι' εἰδικῆς νομίμου ἀποφάσεως, καὶ διὰ **μετὰ θάνατον** ποινῶν ἐπὶ βαρυστάτων πολιτικῶν ἐγκλημάτων.

10) Δεῖγμα ὑπερτάτου βαθμοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων καὶ τῶν Ἑλλήνων ἐν γένει τῆς λαμπρᾶς περιόδου ἀποτελεῖ τὸ **νόμιμον δικαίωμα ἐκλογῆς τῆς ποινῆς**· ὃ ἤδη κηρυχθεὶς ὑπὸ τοῦ ὡς ἀνωτέρω δικαστηρίου **ἐνοχὸς θανάτου** ἐν «ἀγῶνι τιμητῶ» ἐπὶ μὴ ἀτιμωτικοῦ, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐπὶ ἀτιμωτικοῦ ἀκόμη ἐγκλήματος, εἶχε δικαίωμα ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ νόμου νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν του, διακόπτων τὴν προδικασίαν, ἢ τὴν συνέχειαν τῆς δίκης, καὶ ἀποχωρῶν ἐξωτῶν ὁρίων τῆς Ἀττικῆς· αὕτη εἶναι ἡ σημασία τοῦ νομικοῦ ὅρου τῆς «φυγῆς», ἐφ'

ὅσον δὲν σημαίνει εἰδικὴν καταδίκην εἰς ἔξορίαν· εἰς τοῦτο δὲ ἀκριβῶς ἔγκειται τὸ ψυχικὸν μεγαλεῖον τοῦ Σωκράτους, ὁ ὅποιος δὲν ἠθέλησε νὰ κάμῃ, καὶ δὲν ἔκαμε *χρῆσιν νομίμου δικαιώματος*, διὰ τοῦ ὁποίου ἔσωζεν «ἐντίμως» τὴν ζωὴν του.

Τὰ πρόχειρα ταῦτα ὀφείλει πρωτίστως νὰ ἀποδείξῃ ἐσφαλμένα ὁ Ἀντώνιος Δ. Κεραμόπουλλος, ἔφορος Ἀρχαιοτήτων Ἀττικῆς, ἥτοι ἀνώτερος ὑπάλληλος τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους καὶ ἐκ Μπλατσίου τιμητῆς τοῦ πολιτισμοῦ κτλ. κτλ. Ἐὰν δὲν κατορθώσῃ τοῦτο, εὐλογον εἶναι νὰ ὁμολογήσῃ, ἂν εἶναι γενναῖος, ὅτι ἐπλανήθη, παρασυρθεὶς ἐξ ἀνομολογήτων σκοπῶν, οἱ ὅποιοι συνεσκότισαν τὸν πλήρη καταλογισμόν τῆς πράξεώς του, δηλ. τοῦ νὰ προβῇ εἰς ἐσπευσμένην δημοσίευσιν τοιοῦτου βιβλίου, τοῦ ὁποίου τὸν χαρακτηρισμὸν περὶ τοῦ τί ἀποτελεῖ ἐν τῇ Νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ Ἐπιστήμῃ, ἀφίνω εἰς τὴν κρίσιν τοῦ ἀναγνώστου καὶ εἰς τὴν ἐπίσημον ἐκτίμησιν τοῦ σημερινοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας καὶ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως.

Περὶληψις διαλευκανθέντων ζητημάτων

[Ἀναγράφω τινὰ τῶν σπουδαιότερων μετὰ τὸν πραγματικόν τον, κατ' ἀνάγκην, χαρακτηρισμὸν]

1) Ἡ θεωρία τοῦ Κεραμ., ὅτι οἱ ἀλυσόδετοι σκελετοὶ τοῦ Φαλήρου ἀνήκουν εἰς καταδίκους, φρικτῶς βασανισθέντας καὶ κατόπιν «ἀποτυμπατισθέντας» ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐντὸς τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος, εἶναι ἐσφαλμένη, ἀστήρικτος καὶ αὐθαίρετος, ὡς ἀντιτιθεμένη πρὸς πάσας τὰς μέχρι τοῦδε τελείως ἐξηκριβωμένας γνώμας τῶν ἐρευνητῶν περὶ βασανισμοῦ καὶ θανατικῶν ἐκτελέσεων ἐν ταῖς ἀρχαίαις Ἀθήναις τῶν χρόνων ἐκεῖνων· ἡ δὲ ἀναίρεσις τῶν γνωμῶν τούτων ἀποτελεῖ ἐγγχείρημα τοῦ Κεραμ. αὐτόχρημα γελοῖον.

2) Ἡ λήψις τῆς ψευδοῦς ταύτης θεωρίας τοῦ Κεραμ., ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, καὶ ὡς κριτηρίου πρὸς χαρακτηρισμὸν τοῦ πολιτισμοῦ τῶν Ἀθηναίων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀποτελεῖ, ἐν περιπτώσει μὲν μὴ καταλογισμοῦ τῆς πράξεώς του, ὡς παρασυρθέντος ἐξ ἀνομολογήτων σκοπῶν, ἀπλὴν παιδαριώδη φαντασιοκοπίαν ἡμιμαθοῦς, ἐν περιπτώσει δὲ καταλογισμοῦ τῆς ὑπ' αὐτοῦ, τὴν πλεον ἐπαίσχυντον ἐκ μέρους τοῦ Κεραμ. συκοφαντίαν, εἰκονογραφημένην μάλιστα, κατὰ τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ κόσμου.

3) Οἱ ἀλυσόδετοι ἐκεῖνοι σκελετοὶ ἀνήκουν, κατὰ πρόχειρον καὶ ἄνευ ἀξιώσεων γνώμην μου, πιθανῶς εἰς Χριστιανούς, συλληφθέντας

καὶ ἀγομένους δεσμίους εἰς Ῥώμην κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν διωγμῶν οὗτοι, διὰ τινὰ λόγον, ἐσταυρώθησαν προχείρως ἐκεῖ ὑπὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς φρουρᾶς καί, ἐγκαταλειφθέντες, ἐτάφησαν ἐν σπουδῇ ὑπὸ οἰκείων, ὁμοφρόνων, ἢ ἄλλων ἀνθρώπων.

4) Ἡ ὑπὸ τοῦ Κεραμ. περιγραφὴ τῆς δι' ἀποτυμπανισμοῦ θανάσεως εἶναι καὶ καθ' ἑαυτὴν τελείως ἐσφαλμένη, μὴ ἔχουσα μηδὲ τὸ ἀσθενέστατον στήριγμα, ἀποδεικνύει δὲ αὐτὸν ἀνθρώπον μὴδ' ἐπ' ἐλάχιστον προσανατολισθέντα εἰς τὰς Πολιτικὰς Ἀρχαιοτήτας καὶ τὴν κατανόησιν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ὡς πρὸς αὐτάς.

5) Ἡ γνώμη τοῦ Κεραμ. ὅτι τύπανον καὶ τύμπανον δηλοῖ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα εἶναι τελείως ἐσφαλμένη· ταῦτα ἦσαν ὅλως διάφορα ἀλλήλων καὶ λέξεις καὶ πρᾶγματα, δικανικὴ δὲ λέξις καὶ ὄργανον θανατικῆς ἐκτελέσεως ἦτο μόνον τὸ τύπανον, ἦτοι εἶδος ῥοπαλοῦ ἢ κορύνης, ὡς περίπου ὁ σημερινὸς «κόπανος» τῶν πλυντριῶν.

6) Ἐπίσης εἶναι ὅλως αὐθαίρετος καὶ φαντασιώδης ἡ γνώμη τοῦ Κεραμ., ὅτι τύπανον-σανὺς-ξύλον (πεγτεσύριγγον) ἦσαν ἓν καὶ τὸ αὐτό, ἢ περίπου τὸ αὐτὸ πρᾶγμα· διότι τὸ μὲν τύπανον ἦτο ὄργανον **ἐκτελεστικὸν θανατώσεως**, τὰ δὲ ἄλλα **προληπτικὰ ἀποδράσεως**, διάφορα ἀλλήλων καὶ ταῦτα.

7) Αἱ θεωρίαι τοῦ Κεραμ., στομφωδῶς ὑποστηρίζοντος ὅτι τόποι θανατικῶν ἐκτελέσεων ἦσαν τὸ «ἀνδροκτονεῖον, τὸ Θεσμοφόριον καὶ τὸ Φάληρον», ὑπερβαίνουν καὶ τοῦ γελοίου τὰ ὅρια, ὡς προερχόμεναι ἀπὸ προφανεῖς παρερμηνείας καὶ παρανοήσεις ὑπ' αὐτοῦ τῶν ἀρχαίων κειμένων καὶ μνημείων· ἐπιτείνει δὲ τὴν γελοιότητά του ὁ Κεραμ., ἐπιχειρῶν νὰ ἀνατρέψῃ τὰ περὶ «βαράθρου-ὀρύγματος» κοινῶς παραδεδεμένα ὑπὸ τῶν εἰδικῶν ἐρευνητῶν.

8) Τὰ περὶ βασανισμοῦ καὶ βασανιστικῶν ὀργάνων ὑπὸ τοῦ Κεραμ. ἐκτιθέμενα καὶ ἐξαγόμενα ἀποτελοῦν παιδαριώδη αὐτοσχεδιάσματα, δηλοῦντα πλήρη ἄγνοιαν τῆς ἀρχαίας Νομοθεσίας καὶ χονδροειδῇ ἀμάθειαν πρὸς ἐκτίμησιν τοῦ βαθμοῦ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἀρχαίων.

9) Ἡ ἐξαγωγή τῶν περὶ «ἀποτυμπανισμοῦ» ἰδίων γνωμῶν τοῦ Κεραμ. ἐκ τῶν Θεσμοφοριαζουσῶν τοῦ Ἀριστοφάνους εἶναι μωρὰ καὶ ἐσφαλμένη, δεικνύει δὲ ὅτι ὁ Κεραμ. παρενόησεν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τὰ ὑπὸ τοῦ κωμικοῦ ἐκεῖ ἐκτιθέμενα, ἀποδείξας τὸν ἑαυτόν του ἀνίκανον πρὸς ἐξαγωγὴν ἀληθινῶν συμπερασμάτων ἐκ τοῦ «χρυσωρυχείου» τούτου τῶν Πολιτικῶν Ἀρχαιοτήτων.

10) Εἶναι ἄτοπος καὶ δηλοῖ τελείαν ἄγνοιαν τῶν στοιχείων τῆς Πολιτικῆς καὶ Ποινικῆς Δικονομίας τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων ἢ ὑπὸ

τοῦ Κεραμ. χρήσις τῶν δικανικῶν ὄρων «ἀπαγωγὴ-ἐφήγησις-προστί-
μημα-εἰσαγγελία κλπ.» ὡς πρὸς τὰς διατυπώσεις των καὶ τὰ ἀποτελέ-
σματά των, ὡς καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ αὐθαιρέτως καὶ ἀνοήτως γενομένη
μετονομασία τοῦ «νόμου ἐπὶ τοῖς ἱεροσύλοις καὶ προδόταις» εἰς νόμον
«περὶ ἀταφίας», καὶ ἄλλων τοιούτων νομικῶν ἐκφράσεων διαστροφῇ,
ἀκαταληψία καὶ παρερμηνεία ὑπ' αὐτοῦ.

11) Εἶναι ἐσφαλμένη ἡ γνώμη τοῦ Κεραμ. περὶ αὐστηρότητος καὶ
ἰσχύος ἀμεταβλήτων, ἐν πάσαις ταῖς δικονομικαῖς λεπτομερεῖαις των,
τῶν «φονικῶν νόμων» τοῦ Δράκοντος, τῶν ὁποίων ἄλλως τε ἡ ἀλη-
θὴς ὀνομασία εἶναι «θεσμοὶ» περὶ «τῶν φονικῶν δικῶν», δεικνύει δὲ
αὕτη ὅτι ὁ Κεραμ. δὲν προήγαγε τὰς περὶ τούτων γνώσεις του πέραν
ἐκείνων, τὰς ὁποίας εἶχε λάβει ἐπὶ τῶν μαθητικῶν ἐδρῶνων πρὸ μιᾶς
περίπου τεσσαρακονταετίας (σημειωτέον δὲ ὅτι ὁ Κεραμ. γράφει περὶ
Δράκοντος καὶ ἐν σελ. 46, χωρὶς νὰ παραπέμπῃ καὶ εἰς αὐτὴν διὰ τοῦ
πινάκος του).

12) Εἶναι ἐσφαλμένος καὶ αὐτόχρημα γελοῖος ὁ ὑπὸ τοῦ Κεραμ.
χαρακτηρισμὸς τῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων τοῦ «Ἀρείου Πάγου» (τὸ
ἀληθὲς ὄνομα εἶναι τῆς «ἐξ Ἀρείου Πάγου Βουλῆς»), ὡς αὐστηρῶν,
ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς φιλανθρωποὺς τοῦ «Παλλαδίου» καὶ «Δελφινίου»
(ἡ ἀληθὴς ὀνομασία των εἶναι «ἐπὶ Παλλαδίῳ, ἐπὶ Δελφινίῳ»). δει-
κνύει δὲ πλήρη ἄγνοιαν τοῦ Κεραμ. τῶν περὶ ἀρμοδιότητος τῶν δικα-
ζόντων τὰς φονικὰς ὡς καὶ τὰς ἐχούσας ζημίαν θάνατον δίκας ἐν Ἀθή-
ναις δικαστηρίων, τακτικῶν, ἐκτάκτων, εἰδικῶν καὶ «στρατοδικεῶν»
ἢ «ναυτοδικεῶν».

13) Ὅπως παιδαριώδης εἶναι ὁ ὑπὸ τοῦ Κεραμ. παραλληλισμὸς τῶν
διὰ *τυπάνου* ἢ *κωνείου* (ἢ «φυγῆς,!») θανατώσεων, δεικνύει δὲ πλὴν
ἄλλων καὶ οὗτος, ὅτι ὁ Κεραμ. ἀγνοεῖ ἐντελῶς τὴν διάκρισιν τῶν ἐγ-
κλημάτων ὡς ἀτιμωτικῶν καὶ πολιτικῆς φύσεως, τὴν διάφορον δοσιδι-
κίαν πολιτῶν, ξένων, μετοίκων, δούλων, ὡς καὶ τὸν διάφορον τρόπον
θανατώσεως αὐτῶν ἐν περιπτώσει καταδίκης των εἰς τὴν ἐσχάτην τῶν
ποινῶν.

14) Οἰκτρῶς ἐσφαλμένη εἶναι ἡ γνώμη τοῦ Κεραμ. περὶ τοῦ ὅτι ὁ
Αἰσχύλος εἰς τὸν Προμηθεά του μιμεῖται «ἀποτυμπανισμὸν», ἐφευρέ-
σεως Κεραμ. (ἢ ἔστω καὶ τῆς παγκοίνως γνωστῆς μορφῆς) ἢ σκέψις
καὶ μόνη τοῦ ὅτι ὁ ποιητὴς οὗτος θὰ ἠδύνατο νὰ παρουσιάσῃ ἐνώπιον
τῶν Ἀθηναίων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τοιοῦτον ἥρωα, τιμωρούμενον ὡς
οἱ ἔσχατοι κριθέντες ἔνοχοι ἀτιμωτικῶν ἐγκλημάτων, ἀποδεικνύει τὸ
λίαν χαμηλὸν ἐπίπεδον τῆς διανοητικότητος τοῦ Κεραμ. ὡς πρὸς τὴν

ἐν γένει γινώσιν τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ κόσμου.

15) Ὅλως ἐσφαλμένη εἶναι ἡ ἀντίληψις, τὴν ὁποίαν ἔχει ὁ Κεραμοπούλλος, περὶ τῆς Λαογραφίας, τὴν ὁποίαν θεωρεῖ ὡς κοινὸν δοχεῖον πάσης ἀκαθαρσίας, δυναμένην νὰ προσλαμβάνῃ ἀδιακρίτως οἵανδήποτε ἀτομικὴν χυδαιότητα τοῦ πρώτου τυχόντος ὑπανθρώπου, καὶ πᾶσαν βδελυγμίαν, ὅθενδήποτε προερχομένην· ἡ δὲ καὶ ἔμπρακτος ὑπ' αὐτοῦ ἐφαρμογὴ τῆς τοιαύτης ἀντιλήψεως τοῦ ἀποδεικνύει τὸν νοσηρῶς διάστροφον περὶ τὰ χυδαῖα καὶ ταπεινὰ ἐνασμενισμὸν τοῦ Ἀ. Δ. Κεραμοπούλλου.

Γενικὸν συμπέρασμα : Κατὰ τὰ ἀνωτέρω, ἐν τῷ κριθέντι βιβλίῳ τοῦ «*ὁ ἀποτυμπανισμὸς κλπ.*», ὁ συγγραφεὺς Ἀντώνιος Δ. Κεραμοπούλλος, ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων Ἀττικῆς, ἀποδεικνύεται ὅτι οὐχὶ μόνον δὲν διαφωτίζει οὐδὲ ἐρμηνεύει οὐδὲν ζήτημα λόγου τινὸς ἄξιον, ἀλλὰ κατὰ τὸ πλεῖστον αὐτοῦ παρανοεῖ, συσκοτίζει καὶ διαστρέφει μὲ πρωτοφανῇ ἀμάθειαν καὶ ἀνῆλθον τόλμην οὐχὶ ἀπλῶς μικρὰ καὶ ἀσήμαντα θέματα, ἀλλὰ καὶ τὰς θεμελιώδεις καὶ στοιχειωδεστάτας ἀρχὰς τοῦ Ἀττικοῦ Δικαίου, τῶν Πολιτικῶν Ἀρχαιοτήτων, τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ καὶ τῆς Λαογραφίας, καταστήσας τοιουτοτρόπως τὸ βιβλίον τοῦ ἄχρηστον συνονθύλευμα καὶ αὐτόχρημα τὸ τῆς παροιμίας «*λίθοι τε καὶ πλίνθοι καὶ κέραμό(πουλλο)ς καὶ ξύλα, ἀτάκτως ἐρριμμένα,*».

Ἐν Βόλῳ τῇ 14 Ἰουλίου ν. ἡ. 1923

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΣΩΤ. ΑΡΒΑΝΙΤΟΠΟΥΛΟΣ

Ἐκ Τριπόλεως τῆς Ἀρχαδίας

ΠΡΟΣΘΗΚΗ

Ἐπειδὴ πολλοὶ τῶν ἀναγνωστῶν, ἀγνοοῦντες ἴσως τὰς λεπτομερείας τῆς δράσεως ἐκάστου Ἑλλήνος ἐπιστήμονος, ἤθελον σχηματίσει τὴν γνώμην ὅτι καὶ ἐγώ, ὡς ὁ Ἀ. Δ. Κεραμόπουλλος, διὰ πρώτην φοράν ἐπιχειρῶ νὰ γράψω περὶ Ἀττικοῦ Δικαίου καὶ Πολιτικῶν Ἀρχαιοτήτων, καὶ μάλιστα ὅτι ὡς ἀπαρχὴν τῶν ἐργασιῶν μου προσφέρω μόνον τὰς περὶ τῶν ἄλλων κρίσεις μου, εἶμαι ἠναγκασμένος νὰ προσθέσω ὅτι ἔχω ἤδη δημοσιεύσει δύο εἰδικὰς πραγματείας περὶ τούτων τὰς ἑξῆς :

— 1) ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΤΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

I *Περὶ τῶν ὀφειλετῶν χρημάτων πρὸς τὸ Ἀθηναϊκὸν Δημόσιον*, καὶ ἰδίως περὶ τῶν γραφῶν ἀγραφίου, βουλευσεως, ψευδεγγγραφῆς καὶ ἐνδείξεως (ἰταλίστι ἐν Ρώμῃ 1899).

— 2) ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΤΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

II *Περὶ τῶν εὐθυνῶν τῶν ἀρχόντων*, καὶ ἰδίως περὶ τῶν λόγι-
στῶν, εὐθύνων, συνηγόρων καὶ παρέδρων ἐν σχέσει πρὸς τὴν Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων Πολιτείαν (ἐλληνίστι ἐν Ἀθῆναις 1900).

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ

Σελ. 8 στίχ. 8 ἐκ τῶν κάτω ἀντὶ *λειτάρια* γράφει *λητάρια*

Σελ. 16 στίχ. 16 ἐκ τῶν κάτω ἀντὶ *προταθέντος* » *προτεθέντος*

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000000241

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΝΕΟΛΟΓΟΝ

Σ. ΧΑΡΑΤΑΜΙΤ

ΒΙΒΛΙΟΤΗΚΗ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡΑΧ. 5

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ Κ. Π. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΝ ΒΟΛΩΙ